

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Dilan SOFU

TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET KONUSUNDA Kİ TUTUMLARIN
EKONOMETRİK YÖNTEMLER İLE ÇÖZÜMLENMESİ:
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ

Danışman

Prof. Dr. Adil KORKMAZ

Ekonometri Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Dilan SOFU

TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET KONUSUNDA Kİ TUTUMLARIN
EKONOMETRİK YÖNTEMLER İLE ÇÖZÜMLENMESİ:
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ

Danışman

Prof. Dr. Adil KORKMAZ

Ekonometri Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Dilan Sofu'nun bu çalışması, jürimiz tarafından Ekonometri Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Öznur Özdamar Giovanis

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Adil Korkmaz

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ramazan İzol

Tez Başlığı: TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET KONUSUNDAKİ
TUTUMLARIN EKONOMETRİK YÖNTEMLER İLE ÇÖZÜMLENMESİ:
Akdeniz Üniversitesi Öğrencileri Örneği

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 04/10/2021

Mezuniyet Tarihi : .../.../202 ...

Prof. Dr. Suat KOLUKIRIK
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Ki Tutumların Ekonometrik Yöntemler İle Çözümlemesi: Akdeniz Üniversitesi Öğrencileri Örneği"adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-SOYADI	Dilan SOFU
Öğrenci Numarası	20185244009
Enstitü Ana Bilim Dalı	Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalı
Programı	Yüksek Lisans Programı
Programın Türü	(Z) Tezli Yüksek Lisans () Doktora
Danışmanın Unvanı, Adı-SOYADI	Prof. Dr. Adil KORKMAZ
Tez Başlığı	TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET KONUSUNDAKİ TUTUMLARIN EKONOMETRİK YÖNTEMLER İLE ÇÖZÜMLENMESİ: Akdeniz Üniversitesi Öğrencileri Örneği
Turnitin Ödev Numarası	1672755875

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 38 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 09/06/2021 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç% 13

alıntılar dahil % 17 'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelerle sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

13/10/2021

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	iii
KISATMALAR LİSTESİ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
ÖNSÖZ	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM KADINA YÖNELİK ŞİDDET KARŞISINDAKİ TUTUM

1.1.Tutum Nedir?	9
1.2. Şiddet Nedir?	11
1.3. Fiziksel Şiddet.....	13
1.4. Cinsel Şiddet	13
1.5. Psikolojik (Duygusal)Şiddet	14
1.6. Ekonomik Şiddet.....	14
1.7.Türkiye’de Kadına Şiddet ve Şiddet Konusundaki Bazı Araştırmalar	15

İKİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. Amaç	18
2.2. Evren ve Örneklem	18
2.3. Uygulanan İstatistiksel ve Ekonometrik Teknikler.....	20
2.3.1. Faktör Analizi.....	20
2.3.2. Regresyon Analizi	21
2.4. Faktör Analizi Uygulaması	24
2.5. Faktörlerin Adlandırılması.....	26
2.5.1. Birinci Faktörün Adlandırılması	26
2.5.2. İkinci Faktörün Adlandırılması	26

2.5.3. Üçüncü Faktörün Adlandırılması	27
2.5.4. Dördüncü Faktörün Adlandırılması	27
2.6. Regresyon Analizi Sonuçları	28
2.6.1. Erkek Egemenliğine Karşı Olma Eğilimi.....	28
2.6.2. Şiddet Birlikteliği Engeller Eğilimi	31
2.6.3. Kadınlar Konusundaki Yerleşik Düşüncelere Karşı Olma Eğilimi	33
2.6.4. Basın Yayın Araçlarının Şiddete Özendirdiğine İnanma Eğilimi	35
SONUÇ	38
KAYNAKÇA.....	41
ÖZGEÇMİŞ	44

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2. 1. KMO ve Bartlett Testleri.....	24
Tablo 2.2. Varyans Açıklama Oranları.....	24
Tablo 2. 3. Döndürülmüş Faktör Yükleri	25
Tablo 2. 4. Güvenilirlik Analizi.....	25
Tablo 2.5. Erkek Egemenliğine Karşı Olma Eğilimi Model Özeti	28
Tablo 2.6. Erkek Egemenliğine Karşı Olma Eğilimi ANOVA Sonuçları.....	29
Tablo 2.7. Erkek Egemenliğine Karşı Olma Eğilimi Model Kestiricileri	29
Tablo 2.8. Şiddet Birlikteliği Engeller Eğilimi Model Özeti	31
Tablo 2.9. Şiddet Birlikteliği Engeller Eğilimi ANOVA Sonuçları.....	31
Tablo 2.10. Şiddet Birlikteliği Engeller Eğilimi Model Katsayıları.....	32
Tablo 2.11. Kadınlar Konusundaki Yerleşik Düşüncelere Karşı Olma Eğimi Model Özeti.....	33
Tablo 2.12. Kadınlar Konusundaki Yerleşik Düşüncelere Karşı Olma Eğimi ANOVA Sonuçları.....	33
Tablo 2.13. Kadınlar Konusundaki Yerleşik Düşüncelere Karşı Olma Eğimi Model Katsayıları.....	34
Tablo 2.14. Basın Yayın Araçlarının Şiddete Özendirdiğine İnanma Eğilimi Model Özeti.....	35
Tablo 2.15. Basın Yayın Araçlarının Şiddete Özendirdiğine İnanma Eğilimi ANOVA Sonuçları.....	36
Tablo 2.16. Basın Yayın Araçlarının Şiddete Özendirdiğine İnanma Eğilimi Model Katsayıları.....	36

KISATMALAR LİSTESİ

UNICEF : United Nations International Children's Emergency Fund

vd. : Ve diğerleri

ÖZET

Bu çalışma Akdeniz Üniversitesi öğrencilerinin kadına yönelik şiddet konusundaki tutumlarını incelemektedir. Bu amaçla tutumları temsil eden değişkenleri ölçmeye yönelik bir anket hazırlanmıştır. Bu ankette 48 soru vardır. Anketin uygulanması sonrasında elde edilen örneklem büyüklüğü 400'dür. Bu örneklem 288 kadın ve 112 erkekten oluşmaktadır.

İlk olarak tutumları ölçmek için toplanan verilere faktör analizi uygulanmıştır. Burada, tutumlar; kanılar, duygular ve davranışları temsil etmektedir. Ardından bu tutumları hangi değişkenlerin etkilediğini saptamak için regresyon çözümlemeleri yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadına Şiddet, Şiddet Türleri, Faktör Analizi, Regresyon Analizi

SUMMARY
ANALYSIS OF THE ATTITUDES TOWARDS VIOLENCE AGAINST
WOMEN IN TURKEY USING ECONOMETRIC METHODS: A CASE OF AKDENIZ
UNIVERSITY STUDENTS

This study examine the attitudes of Akdeniz University students about violence against women. Within the scope of this study, a questionnaire has been prepared. In this questionnaire there are 48 questions to be replied. The size of sample obtained is 400. This sample is consisted of 288 female and 112 male. Firstly, factor analysis has been applied to the data in order to measure the attitudes. The attitudes are represented by opinions, emotions, and behaviours. Secondly, regression analysis has been applied in order to determine the reasons of these attitudes.

Keywords: Violence Against Women, Types of Violence, Factor Analysis, Regression Analysis

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca her zaman öneri, bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren değerli tez danışman hocam Prof. Dr. Adil Korkmaz'a, değerli hocalarıma, değerli arkadaşlarıma ve bugünlere gelebilmemde desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, hep yanımda olan canım annem Yıldız Güzelbaba'ya sonsuz saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

ÖNSÖZ

Şiddet geçmişten günümüze dek uzanan, yaşamın her alanına yansıyabilen, huzursuzluk yaratan, güç kanıtlamak ya da egemenlik oluşturmak için karşı tarafa zarar veren davranışlar olarak dile getirilmektedir. Bu kapsamdaki davranışların altında yatan nedenler arasında ataerkil aile yapısı başlarda gelmektedir. Ataerkil aile yapısı kadını canı yanan, üzülen, acı çekebilen bir bireyden çok, bir nesne olarak görmeye eğilimlidir. Bu durumda kadına yönelik şiddete gözlerin kapatılması gibi bir yapma körlük ile sonuçlanmaktadır. Kadına yönelik şiddet bir sorun değil ise o zaman olmayan bir soruna bir çözüm bulmak da gündemden kalkmaktadır.

Hiç kuşkusuz kadına yönelik şiddet bir sorun olarak görülecek ise ona bir çözüm bulmak da gerekecektir. Bunun için de kadına yönelik şiddetin tarihsel, kültürel, ruhsal, toplumsal, bilimsel ya da ekonomik temellerine eğilmek kaçınılmaz olacaktır. İşte bu noktada konuya yönelik bilimsel araştırmalar yararlı ve gerekli bir adım olarak kendisini ortaya koymaktadır. Bu söz elbette kişilerin kadına yönelik şiddet konusundaki tutumlarını ölçme çalışmaları için de yinelenebilir. Tıpkı buradaki çalışma için de yinelenebileceği gibi. Nitekim buradaki çalışma Akdeniz Üniversitesi öğrencilerine ulaşarak onların kadına yönelik şiddet hakkındaki tutumlarını tanımak için hazırlanmıştır. Amaç öğrencilerin kadına yönelik şiddet konusundaki tutumlarını bileşenlerine ayırmak ve bu bileşenleri açıklamaya çalışmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için gerekli olan veriler sosyal medya ve öğrenci öbekleri kullanılarak derlenmiştir. Çalışma kapsamında bütün Akdeniz Üniversitesi öğrencilerine yönelik olmak üzere 48 soruluk anket yapılmış ancak 400 öğrenciden geri dönüş sağlanabilmiştir.

Araştırma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, genel olarak şiddet kavramı üzerinde durulmuş ve bu bağlamda kadına yönelik şiddet türlerinin yanı sıra bu konudaki bazı araştırmalar incelenmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ise Akdeniz Üniversite öğrencilerine uygulanan anketin amacı ve elde edilen örneklem konusunda bilgiler verilmiştir. Ankete katılan 400 öğrencinin yanıtları faktör analizi ile değerlendirilip elde edilen faktörler regresyon analizi ile incelenmiştir.

GİRİŞ

Şiddet, bir kişiyi isteği dışında bir eyleme zorlamak amacıyla ona güç ve baskı uygulamak, bu bağlamda ona işkence yapmak, vurmak ve o kişi üzerinde dövme, tartaklama, yaralama gibi eylemler gerçekleştirmek demektir. Yalnızca fiziksel şiddet yoktur, onun yanı sıra ruhsal ya da duygusal şiddet de vardır. Öyleyse denebilir ki şiddet maddi ve manevi olmak üzere iki boyutlu bir gerçekliktir. Bir şiddetin maddi şiddet mi, yoksa manevi şiddet mi olduğu durumu ondan mağdur olan kişinin değerlendirmelerine göre belirlenir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki şiddeti değerlendirecek olan tek varlık, onu yaşayan kişi değildir. Bir başka varlık daha vardır. O da söz konusu şiddetin içinde gerçekleştiği toplumsal varlıktır. Acaba toplum herhangi bir kişinin yaşadığı şiddeti nasıl değerlendirmektedir? Onu kabullenmekte ya da reddetmekte midir? Bunlar toplumun şiddeti nasıl değerlendirdiği konusundaki sorular olduğundan nelerin incelenmesi gerektiğini gösteren sorular olarak da anlam kazanmaktadırlar.

Toplumsal varlığın şiddeti kabullenmekte olduğu gerçeği kendisini ortaya koyuyorsa o zaman şu soru yükselmektedir: Acaba kişiler şiddeti neden kabullenmektedir? Aslında bu konuda belli bir ölçüde ön bilgi vardır: Benimsedikleri inançlar, değer yargıları ve basmakalıp düşünceler kişilerin şiddeti kabullenmeleri eğilimlerini güçlendirmektedir. Ancak şiddeti kabullenmek bakılıp geçilecek bir olay değildir. Çünkü şiddeti kabullenmek şiddetin meşrulaştırılmasına katkı sağlamaktadır. Şiddetin meşrulaştırılmasına katkı sağlamak ise şiddetten zarar gören kişilerin mağduriyetlerini görmezlikten gelme tehlikesi taşımaktadır. Şiddetten zarar gören kişiler arasında en çok zarar gören kesim kuşku yok ki kadınlardır. O nedenle şiddeti meşrulaştıran bir kültür dünyasında şiddet gören kadınlar yalnızca tragedyalar yaşamamakta, yaşadıkları tragedyaların görmezlikten gelindiğine de tanık olmaktadır. Şiddet gören kadınların yaşadıkları tragedyalara süreklilik kazandıran bir neden var ise o da onların tanık oldukları bu kayıtsızlıktır. Kadınların yaşadıkları şiddetler arasında cinsel şiddet önem sırası bakımından başlarda gelmektedir. Cinsel şiddet gören kadınlara uygulanan korkutup sindirme tutumları, onları kontrol etme aracı olarak kullanılmaktadır. Bu da bir başka şiddeti çağırmaktadır: Psikolojik şiddet... Psikolojik şiddet kişiyi aşağılama, ona dış gıcırdatma, kaş çatma ya da buna benzer olumsuz beden dili anlatımlarıyla onu gerginlik içine sokma gibi olgularla birlikte gerçekleşmektedir. Kadınların yaşadıkları şiddetler bunlarla sınırlı değildir. Ekonomik şiddet de vardır. Ekonomik şiddet, en tehdit edici şiddetler arasında başlarda gelmektedir. Çünkü ekonomik şiddet ile karşılaşan kadınlar öteki şiddet türlerine de sessiz kalmakla karşı karşıya gelmektedir. Kadınları sessizliğe sürükleyen bu ekonomik şiddet

nedir? Ekonomik şiddet, kadının gelir bakımından erkeğe bağımlı duruma getirilmesidir. Bu, kadının zorla çalıştırılması biçiminde olabileceği gibi çalışmaktan zorla uzaklaştırılması biçiminde de olabilir. Kadının böyle bir yazgı ile yüzleşmesinin altında yatan neden elbette cinsiyetidir. Cinsiyet nedir? Cinsiyet denildiğinde elbette ilk olarak biyolojik bir kavram dile getirilmiş olur. Ancak burada şu noktaya dikkat etmek gerekir: Cinsiyet sözcüğü biyolojik bir kavramı gösterse de bu sözcüğü içeren tamlamalar her zaman biyolojik kavramları göstermezler. Buna örnek olarak “cinsiyet ayrımcılığı” tamlaması gösterilebilir. Cinsiyet ayrımcılığı denildiğinde dile getirilen kavram biyolojik değil, sosyolojik bir kavramdır. Biyolojik kavram olarak cinsiyet kromozom yapısıyla ilgilidir. Oysa sosyolojik kavram olarak cinsiyet ayrımcılığı, biyolojik kavram üstünde yükselse de onunla sınırlı olmayan bir kavramdır. Söz konusu kavram kadının toplumsal statü ve rol bakımından ikinci cins olarak değerlendirilmesi anlamına gelir. Bu değerlendirmeye göre kadın statüsü, erkek statüsünden farklı olabildiği gibi kadın rolü de erkek rolünden farklı olabilmektedir. Erkeğin vali olurken kadının vali olamaması, erkeğin pilot olurken kadının pilot olamaması, kadının hostes olurken erkeğin hostes olamaması, kadının hemşire olurken erkeğin hemşire olamaması gibi durumlar cinsiyet ayrımcılığı üstünde yükselen statü ve rol farklılaşmaları olarak betimlenebilir. Elbette kadının doğurması ancak erkeğin doğuramaması durumu bu kapsamda değerlendirilemez. Bu statü ve rol farklılaşması, doğanın getirdiği bir statü ve rol farklılaşmasıdır. Cinsiyet ayrımcılığına dayalı bir statü ve rol farklılaşması değildir. Cinsiyete dayalı statü ve rol farklılaşması toplumdan topluma değişmez. Ancak cinsiyet ayrımcılığına dayalı statü ve rol farklılaşması toplumlara göre değişkenlik gösterir. Bu iki kavram büsbütün ilişkisiz değildir. Birbirlerinden ne ölçüde farklı olurlarsa olsunlar bu iki kavram arasında bir ilişki vardır. Bu da şöyle dile getirilebilir: Doğadan kaynaklanan statü ve rol farklılaşması, cinsiyet ayrımcılığı üstünde yükselen statü ve rol farklılaşmasını etkilemektedir. Kadın doğurduğu zaman ekonomik olarak erkeğin bakımına bağlı duruma gelmekte, bu da cinsiyet farklılaşması ile cinsiyet üstünde filizlenen toplumsal statü ve rol farklılaşmalarını etkilemektedir. Erkek egemenliği bu durum üstünde yükselmektedir. Erkek kadının doğurma dönemlerindeki geçici zayıflığından yararlanarak kadın üstündeki otoritesini pekiştirmektedir. Otoritesini pekiştiren erkek, ekonomik gücü elinde tutarak toplumun ve yasaların kendisine tanıdığı hak ve ayrıcalıklarla kadın üzerinde her türlü hak sınırlama ve baskı kurma durumlarını meşrulaştırabilmektedir. Kadınları ve kız çocuklarını özdeyişlerle ve atasözleri ile baskılayan bir çevrede büyüyen çocuklar ise bir kısır döngü içinde asla başkaldıramamakta ve erkek egemen kültüre boyun eğmek zorunda kalmaktadır. Elbette bu durum tarihin yakın geçmişinde gözlemlenebilecek bir durumdur. Tarihçilerin anlattıklarına göre tarihin uzak geçmişinde

durum başkadır. Anaerkil çağlar diye adlandırılan uzak geçmişte erkek egemenliği değil, kadın egemenliği söz konusudur ve dolayısıyla bu çağlarda kadın birinci, erkek ikinci cinsiyettir. Kadının bu statüsünü yaratan etken onun tarlada çiftçilik yapması, toprağı ekip biçip ürün elde etmesi, aileye bakması ve bütün bunların ötesinde çocuk doğurup neslin sürdürülmesini sağlamasıdır. Bütün bunlar ise kadını birinci cinsiyet yapan bir etken olarak işlev görmektedir. Ne var ki son buzul çağının sona ermesiyle birlikte tarım arazileri sular altında kalır, toprak üzerinde tarım ürünlerinden çok yabani otlar boy gösterir ve kadın birinci cinsiyet olma özelliğini yitirirken avlanıp eve yiyecek et getiren erkek de yavaş yavaş birinci cinsiyet durumuna yükselir. Artık kadın ürettiği tarım ürünleriyle erkeğı besleyememekte ancak erkek getirdiğı av etleriyle kadını besleyebilmektedir. Buradan da anlaşılacağı gibi bu dönemdeki kadın elbette üretimden büsbütün uzak değildir. Nitekim erkeğın eve canlı olarak getirdiğı hayvanları koruyup kollayarak üretime katkıda bulunmaktadır. Ancak bu katkı onun ikinci cins olmasını önlemeye yetmemektedir. Nitekim bu dönemde kadın, ikinci cinsiyet olma yolunda hızla ilerler. Ve sonunda ikinci cinsiyet olur da.

İkinci cinsiyet olmanın birçok sonucu vardır. Gelirden daha az pay alma, servetten daha az pay alma, daha düşük ücret ile çalışma... Bütün bunlar “Kadın daha az değerlidir; köle ise büsbütün değersizdir.” diyen Aristotelesci bakışın bir ürünü olarak düşünülebilir. İkinci cinsiyet olmanın bir başka sonucu da kadına yönelik şiddettir. Kadına yönelik şiddet konusunda birçok bilimsel çalışma vardır. Bu çalışmalar kadına yönelik şiddeti bir sorun olarak yorumlayan çalışmalardır. Burada sorun denildiğinde iki, durum anlatılır: 1)Olan ancak olmaması istenilen durum... Hastalık gibi... Hastalık “olan ancak olmaması istenilen” bir durum ise o zaman bir sorun olarak yorumlanır. Kişi bu durumda “Benim bir hastalık sorunun var.” der. 2)Olmayan ancak olması istenilen durum... Sağlık gibi... Sağlık “olmayan ancak olması istenilen” bir durum ise o zaman bir sorun olarak yorumlanır. Kişi bu durumda “Benim bir sağlık sorunun var.” der. Kadına şiddet sorunu birinci türe giren bir sorundur: Olan ancak olmaması istenilen bir durum... Bilimsel araştırmalar bu sorunu bütün nedenleriyle ve sonuçlarıyla anlamaya yönelik bir çabaya bir katkı olma amacıyla kendilerini ortaya koymaktadırlar. Bu söz elbette son yıllarda kadına yönelik şiddet konusundaki araştırmalar için de geçerlidir. Bu araştırmalar çok eski zamanlara dek geri götürülebilir. 1970’li yıllarda hızlanan ikinci dalga feminist devinimleri doğrultusundaki araştırmalar erkekleri ataerkil yapının taşıyıcıları olarak ele alınmışlardır. Bu çalışmalara göre erkek kadını sömüren, ezen ve ona karşı güç kullanan bir varlıktır. Kadın ise sömürülen, ezilen ve kendisine uygulanan güç karşısında kurban statüsünde olan bir varlıktır. Bu görüşte olan araştırmacılarından biri de Susan Brownmiller’dir (1976).

O, tecavüzü ve erkeklerin kadına uyguladığı öteki şiddet türlerini ataerkil kültürün ve erkek egemenliğinin bir sonucu olarak görüp bu konulara yönelik araştırmaları feminist çalışmaların merkezine koymuştur. Brownmiller'in dikkat çekmek istediği nokta şudur: Erkekler, kadınları kontrol altına alıp onlara hükmedebilmek için şiddeti bir araç olarak kullanmaktadırlar.

Böyle düşünen tek araştırmacı elbette Brownmiller değildir. Mary Daly ve Dale Spender gibi başka feminist araştırmacılar da yukarıda dile getirilen görüşü desteklemektedirler. Bu ikisine göre de kadın, tarih boyunca şiddet, baskı ve sömürü kurbanı olmuştur. Öyleyse yapılacak iş şudur: Kadının özgürleşmesi için bütün bu durumların çözülmesinden elde edilecek bulgular ışığında bir politika geliştirilmelidir. Kadının kurtuluşu bu politikanın amacı olacaktır. Söz konusu politikanın araçları ise bilimsel araştırmalardan elde edilecek bulgular üzerine kurulu olacaktır. Savunulan bu düşünceye göre erkek olmanın kendisi kadına şiddetin öznesi olmak için yeterli görünmektedir. Yukarıda kısaca dile getirilen bu feminist bakış 1970'li yıllardan başlayarak tarihsel gelişim sürecinde bir kırılma noktası yaratacak kadar etkili olmuştur. Nitekim anılan tarihten başlayarak kadına yönelik şiddet konusu kamusal gündeme girmekle kalmamış, ulusal ve uluslararası politika konusu da olmuştur. Yalnız o da değil. Anılan öncü feministler kadına yönelik şiddet konusunda pek çok araştırma yapılmasında itici güç olarak da rol oynamışlardır (Hamel, 2007). Ancak günümüzün değişen toplumsal koşullarında ve kurumsal gelişmeler ışığında bu yaklaşımlar haklı nedenlerle eleştirilmiş, bunun yerine ilişkisel, etkileşimci, bütünleştirici ve çok değişkenli yaklaşımlar benimsenmiştir. Bu yeni yaklaşımı benimseyenlerden biri de Kimmel'dir (2002). Erkeklerin çocukluk çağında maruz kaldıkları fiziksel veya cinsel şiddet ile daha sonra kendilerinin uygulamış oldukları şiddet arasındaki ilişkiyi inceleyen Kimmel'in ulaştığı sonuç şudur: Şiddet kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Buna şiddet döngüsü denmektedir. Şiddet döngüsü kötülük görenlerin kötülük yapmaya eğilimli olmaları üstünde yükselen bir olgudur. Bu bağlamda şu da söylenebilir ki cinsel sömürüye uğrayan erkeklerin, cinsel sömürüye yönelmeleri şiddet döngüsünün bir örneği olmaktan başka bir anlam taşımamaktadır.

Kadına yönelik şiddetin, kadınlar üzerinde ki ekonomik etkilerini inceleyen Kmerling (2005) şu bulguları elde etmektedir: Fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete maruz kalan kadınlar iş fırsatlarını erkeklere göre daha çok kaçırmakta ya da işten ayrılmaya erkeklerden daha çok eğilimli olmaktadır. Bu da demektir ki geçmişteki bir tragedya gelecekteki tragedyalara da kaynaklık edebilmektedir.

Macmillan'ın (2013)yapmış olduğu çalışma ise bu durumu kanıtlayan bir örnek olarak kendisini ortaya koymaktadır. Anılan araştırmacıya göre cinsel saldırıya uğrayan her iki kadından biri işe girdikten 1 yıl sonra işten ayrılmaya eğilimli olmaktadır.

Kendilerine yönelik şiddet konusunda kadınlar neler yapmaktadır? Bu soru da araştırmaları başlatan sorular arasında yer almaktadır. Harris vd. (2005)araştırmasına göre kadınlar eşlerinden cinsel şiddet gördüklerinde bunu kamu yetkililerine bildirmekten çekinmektedirler. Gerçi bildirenler de vardır; ancak oran düşüktür. Kadınların uğramış olduğu cinsel şiddeti bildirmemelerinin altında yatan nedenlerin başında toplumda yer edinen klişeler (basmakalıp yargılar)gelmektedir. Buna göre cinsel şiddet gören kadın bunu kamu yetkililerine bildirdiklerinde çevredekilerce suçlanacaklarına inanmaktadırlar. Kadınların uğradıkları cinsel şiddet karşısında yaşadıkları durumu kamu yetkilerine bildirme gibi böyle bir yakınma sergilemeleri durumunda damgalanacakları korkusunu da buna eklemektedir. (Levore, 2003).

Avustralya'da aile içi şiddet gerçeğini polise bildirme durumlarını inceleyen bir çalışma yapılmıştır (Grech vd., 2011). Çalışmada 2001 ve 2010 yılları arasında polis tarafından kaydedilen 26.006 olay değerlendirilmiştir. Bu olaylardan elde edilen verilere bakıldığında gözlemlenen şu olmuştur: Alkol kullanımı ile şiddet birlikteliği oranı çok yüksektir. Ancak bu, Avustralya'da kadınların yaşadıkları her şiddeti polise (kamu yetkililerine)bildirdikleri anlamına gelmemektedir. Şiddet kurbanı kadınların yarısından çoğu yaşadıkları şiddet karşısında sessiz kalmaktadır. Bu, aynı araştırmanın bulgularından biri olarak kendisini ortaya koymaktadır.

Gene Avustralya'da yapılan bir başka çalışma daha vardır. Bu çalışma kadınlara yönelik eş şiddeti ilgili faktörlerin yanı sıra yardım arama davranışlarını da saptamayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada yanıtlanması amaçlanan sorular şöylece dile getirilebilir: Hangi faktörler eş şiddetine yol açmaktadır? Hangi şiddet türü onu yaşayan kadınları yardım ve destek istemeye itmektedir? Bu çalışmada 2012 yılı kişisel güvenlik anketine katılmadan önceki iki yıl içerisinde eş şiddetine maruz kalan kadınlardan elde edilen bilgiler ile hiç şiddet yaşamadığını bildiren kadınlardan elde edilen bilgiler karşılaştırılmıştır. Açıklayıcı değişkenler olarak da demografik bilgiler, ekonomik bağıllık, sosyal bağıllık, çocuklukta istismar ve eş tarafından duygusal istismar gibi faktörler ele alınmıştır. Çözümleme için lojistik regresyon kullanılmıştır. Çözümlemelerden elde edilen bulgulara göre son iki yılda eşi ya da birlikte yaşadığı kişi tarafından fiziksel veya cinsel saldırıya uğrayan kadınların üçte biri polise başvurarak kamu yetkililerinden yardım istemiştir. Şiddet, yaralanma niteliğinde fiziksel bir şiddet ise o zaman bunu polise bildirme olasılığı daha da artmaktadır. Bütün bunların dışında değinilmesi gereken bir başka konu daha vardır. O da şudur: Fiziksel veya cinsel saldırıya maruz kalan kadınların

%30'u polise başvursun başvurmasın psikolog ya da sosyal hizmet desteği alma gereksinimi duymaktadır (Stavrou vd., 2016).

Yine Avustralya'da yapılan bir başka çalışmada, aile içi şiddetin psikolojik sorunlarla ilişkisi incelenmiştir. Çalışma, 47-52 yaş aralığındaki 11.310 Avustralyalı kadından elde edilen verilere dayalıdır. Bu çalışmada bağımlı değişkeni oluşturacak soru şudur: Aile içi şiddet var mıdır, yok mudur? Bunu açıklamak için depresyon durumu, kaygı bozukluğunun olup olmaması ve gönenç düzeyi gibi değişkenlerin yanı sıra demografik değişkenler de kullanılmıştır. Demografik değişkenler şunlardır: Evlilik durumu, gelir, yaşanan yer. Çözümleme tekniği olarak lojistik regresyon kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulardan biri şudur: Yakın zamanda depresyon ve kaygı bozukluğu (anksiyete) belirtileri gösterip bu durumlara yönelik ilaç kullanan kadınlar aile içi şiddete daha çok uğramaktadırlar. Bu da göstermektedir ki kendini psikolojik olarak sağlıklı hissetme durumu ile aile içi şiddet geçmişi arasında bir karşıtlık ilişkisi vardır. Buna karşılık gönenç düzeyinin azalması ile aile içi şiddet arasındaki ilişki de bir yöndeşlik ilişkisi göstermektedir (Loxton vd., 2006).

Benzer çalışmalar başka ülkelerde de gerçekleştirilmiştir. Bu ülkelerden biri de İran'dır. İran'da Faramarzi (2004) çalışmasında, ev içinde şiddete maruz kalan kadınların genel tutumları ile erkek egemenliğinin kabul edilmesi arasındaki ilişki incelenmiştir. Şiddet olaylarının yaygınlık oranları 12 ay boyunca incelendiğinde; fiziksel şiddetin %14.8, psikolojik şiddetin %80.6 ve cinsel şiddetin %43.6 olduğu saptanmıştır. Bunlar genel istatistiklerden elde edilen bilgilerdir. Araştırma verilerinden elde edilen bilgi ise şudur: Erkek egemenliğine karşı tutumu pozitif olan kadınlar, daha fazla fiziksel ve duygusal istismara maruz kalmaktadırlar (Faramarzi vd., 2004). Bu da demektir ki caydırıcı güç yokken cayma da olmamaktadır.

Benzer bir çalışma Etiyopya'da da yapılmıştır. Bu çalışmada ilk olarak evli kadınların fiziksel şiddet konusundaki tutumları ölçülmüştür. Bunu nelerin belirlediğini anlamak için de 15-49 yaş arasındaki 5.818 evli kadından veriler derlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre evli kadınlardan 1.393'ü (%24) eşinden gelen fiziksel şiddete karşı çıkmamaktadır. Geri kalan 4.425 evli kadın (%76) ise eşinden gelen şiddete karşı çıkmaktadır. Çözümleme için lojistik regresyon kullanılmıştır. Bağımsız değişken olarak yaş, ekonomik durum, eğitim durumu, hanede yaşayan çocuk sayısı, bölge, ikamet yeri (kentsel ve kırsal kesim), din ve kocanın eğitim düzeyi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre yaşanan bölge, ikamet yeri, çocuk sayısı ve dini inançlar kadınların eşi tarafından şiddet görmesi tutumlarıyla ve görülen şiddete verilen tepki ile anlamlı derecede ilişkili olduğunu göstermiştir. (Tadesse vd., 2017)

Filistin de yapılan bir çalışmada ise kadınlara yönelik çeşitli şiddet olaylarını çözümlmek için en fazla etkide bulunan risk faktörlerini bulmak için bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada aile içi şiddetin olup olmadığı konusunda veriler derlenmiştir. Birçok sosyo-ekonomik, siyasi ve kültürel açıklayıcı değişken kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen bulguya göre kadınlara yönelik şiddet, başka şiddetlerle de bağlantılıdır. Çocuklara yönelik şiddet ve yakın arkadaşlara yönelik şiddet de bunun içindedir. Sonuç olarak önerilen aile içi gönencin artırılmasıdır. Bu, başka şiddetleri olduğu gibi aile içi şiddeti de azaltmanın anahtarıdır. (Okasha vd., 2014).

ABD’de yapılan çalışmalardan biri de Montgomery’in (2015) çalışmasıdır. Bu çalışmada araştırmanın evrenini ülkede yaşayan kadınlar oluşturmaktadır. Bu evrenden çekilen örneklem büyüklüğü 2099’dur. Bu örneklemde elde edilen temel veriler kadına yönelik şiddet türleri ile ilgili verilerdir. Duygusal, fiziksel ve cinsel şiddet verileri bunlar arasındadır. Veriler 2009-2010 yılları içinde psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddet ile ilgilidir. Bu şiddet türlerinin sıklığı, sırasıyla, % 31, % 19, ve % 7’dir. Şiddetin temelinde de maddi durum, çocuklukta istismar, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon belirtileri gibi nedenlerin yattığı saptanmıştır. (Montgomery vd., 2015)

Yine ABD’de yapılan bir başka çalışma da Illinois eyaletinde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada hamilelik ve doğum sonrası dönemde kadınlara yönelik cinayet riskinin yüksek olup olmadığı araştırılmaktadır. Bu konudaki bilgiler ırklara ve yaş öbeklerine göre derlenmiştir. Çalışmada 2002 ile 2011 yılları arasında Illinois doğumlu kadınlara ilişkin veriler kullanılmaktadır. Elde edilen bulgulara göre anılan dönemde Illinois’de 636 gebeliğe bağlı ölüm gerçekleşmiştir. Bunların 82’si (% 13) cinayetten kaynaklanmıştır. Ayrıca hamile olmayan 931 kadın cinayeti de saptanmıştır. (Koch vd., 2016)

Hong Kong ile ilgili olarak da çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan biri Bouhours ‘un (2015) çalışmasıdır. Bu çalışma uluslararası bir çalışmanın bir parçası olarak kendisini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada 1.300 kadından elde edilen veriler kullanılmıştır. Amaç kadına yönelik şiddeti belirleyen nedenleri bulmaktır. Elde edilen bulgulardan birine göre her beş katılımcıdan biri 16 yaşından itibaren şiddet yaşamaktadır. Bunların içinde cinsel şiddet gören katılımcıların oranı % 13.4’dür. Buradan da anlaşılacağı üzere cinsel şiddet, katılımcıların yakındıkları en yaygın şiddet türüdür. Öte yandan şu da söylenebilir ki kadınların %13.5’i eş ya da birlikte yaşadığı kişi tarafından sömürülmektedir (istismar edilmektedir). Bouhours’a göre; Hong Kong, anket yapılan başka ülkelerle karşılaştırıldığında en düşük şiddet oranlarına sahip ülke olarak kendisini ortaya koymaktadır. En düşük oranlar bu ise en büyükleri acaba kaçır?

Aile içi şiddet ve bunun nedenleri konusundaki çalışmalardan biri de Dominik Cumhuriyeti, Kamboçya, Nikaragua, Kolombiya, Zambia Mısır, Haiti, Hindistan ve Peru gibi 9 ülkeden elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre tüm ülkelerde, altı kadından en az bir tanesi fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet türlerinden birini yaşamış görünmektedir. Bu ülkelerin beşinde, en yüksek şiddetin oranının fiziksel şiddet olduğu saptanmıştır. Her ülkedeki on kadından en az biri, kocası tarafından duygusal olarak istismar edilmekte ve tehdit edilmektedir. Mısır'da ve Nikaragua'da ise, evli olan üç kadından en az biri aile içi şiddete uğramaktadır. Gebelik sırasında eşlerin istismarını bildiren kadınların oranı, Kolombiya'da ve Nikaragua'da %11, Kamboçya'da yüzde %1, Haiti'de ve Dominik Cumhuriyeti'nde %5 olarak bulunmuştur (Kishor vd., 2004).

Kadınlara yönelik şiddet konusundaki çalışmalar daha da genişletilebilir. Birçok ülke ile ilgili araştırmalara değinilebilir. Bu ülkeler arasında Arnavutluk, Avusturya, Macaristan, Polonya, İtalya, Belçika, Kanada, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Letonya, Norveç, Portekiz, Romanya, Rusya, Slovenya, Slovakya, İspanya, İsveç, İsviçre, (Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda dâhil)İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri vardır. Bütün bu araştırmalar şunu göstermektedir. Eğitimli ve meslekli kadınların sıklığı kadınlara yönelik cinsel şiddetin yaygınlığı ile ters orantılıdır. Eğitim ve meslek yoksa kadınlar büyük bir tehlike içinde yaşamak durumunda kalmaktadır. Kurtuluş eğitimden ve meslekten geçmektedir. Ekonomik özgürlük her çeşit özgürlüğün temeli olmaktadır (Yodanis 2004).

Dünya genelinde yapılan araştırmalar da vardır. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2013 verilerine dayalı olarak yaptığı çalışma raporuna göre kadına yönelik şiddet küresel boyutlardadır. Kadınların %35'i eşi ya da birlikte yaşadığı kişiler tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete uğratılmaktadırlar. Raporun bir başka sonucu ise dünya çapında kadın cinayetlerinin %38'i kadınların eşi ya da birlikte yaşadığı kişi tarafından işlenmektedir. Dünya çapında 700 milyondan fazla kadın 18 yaşına gelmeden evlendirilmektedir. Bunların üçte birinden fazlası (250 milyon)kadın evlendiğinde 15 yaşından küçüktür. Yoksul kız çocuklarının erken evlenme olasılığı, varlıklı kız çocukları içindeki yaşitlarına göre 2.5 (iki buçuk)kat daha çoktur. Bu verilerden ve yapılan çalışmalardan da anlaşılmaktadır ki kadına yönelik şiddet uluslararası bir sorundur, bir halk sağlığı pandemisidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET KARŞISINDAKİ TUTUM

Kadına yönelik şiddet karşısındaki tutum kavramını anlayabilmek için incelenmesi gereken iki kavram vardır. 1)Tutum; 2)Şiddet. Bunları anlayabilmek için de izleyen iki başlıktaki soruları yöneltmek gerekir.

1.1.Tutum Nedir?

Tutum kavramı, toplumsal psikolojinin temel kavramlarından biri olarak nitelendirilmektedir. Toplumsal psikoloji, toplum içinde yaşayan insanın psikolojisi demektir. Toplum içinde yaşamak, yapılan hareketleri herkes gözlemliyormuş gibi yapmak demektir. Bu nedenle kuş uçmaz kervan geçmez dağ başında yaşayan bir insan bile yaptığı hareketleri herkes gözlemliyormuş gibi düşünerek hareket ettiğinde toplum içinde yaşayan bir insan olmuş olur. Böyle bir insan kalabalık içinde nasıl giysilerini çıkarıp çırıl çıplak dolaşamazsa, kuş uçmaz kervan geçmez dağ başlarında da tıpkı onun gibi giysilerini çıkarıp çırıl çıplak dolaşamaz. Toplum, o insanın dışında değil, içinde (bilincinde)olan bir varlıktır. İşte tutum kavramı da genel olarak toplumsal psikolojinin konusu olan insana iliştilen ve onun psikolojik nesne ile ilgili düşünce, duygu ve davranış bileşimini oluşturan bir eğilime gönderme yapar (Smith, 1973). Bu tanımdaki ‘bir bireye iliştilen’ anlatımı tutum kavramının soyutluğunu dile getirmektedir. Tutum kavramının soyutluğu, tutum kavramının gözlemlenemezliğıdir. Tutum ancak ve ancak düşünce, duygu, davranış olarak dışsallaştırıldığında gözlemlenebilir. Bir kişinin sağcı mı, solcu mu olduğu gözlemlenemez; ancak o kişi solcu ya da sağcı partilere oy verdiğinde onun sağcı ya da solcu olduğu anlaşılabilir. Çünkü böyle bir durumda gözlemlenemez olan tutum dışsallaştırılıp ete kemiğe büründürölmüş olur.

İnsanların kendisini kuşatan çevredeki nesnelere karşı yönelme ya da kaçınma niteliğindeki tutumlarının oluşabilmesi için o insanın o nesneyi tanınması yeterli değildir. O nesneyi kendimseyip kendimsememesi konusunda bir yaşantısının da olması gerekir. Burada kendimseme Almancadaki **emfühlung** sözcüğünün Türkçesi olarak kullanılmaktadır. Bu terim Titchener aracılığıyla İngilizceye **empathy** olarak çevrilmiştir. Türkçeye ise duygudaşlık, özdeşleşme, eş duyum gibi pek çok biçimlerde çevrilmektedir. Tutumlar, çevremizdeki bazı nesnelere, kişilere ve olaylara yönelik düşüncelerimizi, duygularımızı ve davranışlarımızı içerir. Kişinin nesne, kanı ya da ortamlara yönelik olumlu ya da olumsuz bir biçimde tepki

gösterme eğilimidir. Olumlu tepki gösterme kendimseme, olumsuz tepki gösterme ise kendimsememe -bir tür yabancılaşma- demektir.

Tutumlar insanların amaçlarına erişmesinde gösterecekleri çabayı duygusal olarak çekilir kılmaya yardımcı olur. Bu çabanın sürdürülebilirliğinin güvencesi olma rolünü oynar.

İnsanlar tutumlarla doğmazlar, onları toplumsal yaşamın içinde öğrenirler. Yani toplumsallaşma süreci, insana tutum kavramını kazandırır. Tutumlar genelde doğrudan yaşantı, pekiştirme, taklit ve sosyal öğrenme gibi yollarda öğrenilir. Tutumların oluşmasında ya da değişmesindeki en önemli etmenlerin başında aile kavramı gelmektedir. Aile, insanın doğduğunda ilk karşılaştığı ve ilk çocukluk yıllarını geçirdiği toplumsal bir kurumdur. Aile bir çocuğa, ihtiyaç duyduğu sevgi, şefkat, sıcaklık, anlayış gibi ruhsal öğeleri; beslenme, koruma gibi fizyolojik yönden geliştirici ve koruyucu öğeleri verir. Aile çocuğa, toplumun değer yargılarını, kültürel özelliklerini öğretir. Çocuk bunlarla uyumlu iletişim ve davranış kalıpları geliştirir. Bir başka etmen ise toplumsal çevredir. Toplumsal çevre, bir kişinin arkadaşlardan, kardeşlerinden, annesinden, babasından, dedesinden, ninesinden, kendisi için önemli olan ve olmayan başka insanlardan, içinde yaşadığı toplumun kültür, eğitim ve iletişim araçlarından, komşulardan, öğretmenlerden, kısaca herkesten oluşur. Bireyin kişilik özellikleri bu çevrede oluşarak gelişim gösterir. Örneğin; öğretmenler, yakın akrabalar, akranlar çocuğun ailesi dışında örnek aldığı kişilerden olur ve bunlar da o kişinin ruhsal yapısını biçimlendirir. Arkadaşlık ilişkilerinden doğru-yanlış, iyi-kötü kavramlarını öğrenir. Toplum kadını dövmenin kötü olduğunu hissettirirse insan da kadını dövmenin kötü olduğunu öğrenir ve buna yönelmez. Dahası bundan kaçınır. İyiler yönelme eğilimini, kötüler ise kaçınma eğilimlerini gösterir. Bu bağlamda toplumsallaşma süreci iyiyi ve kötüyü öğrenme sürecidir. İyiyi ve kötüyü öğrenmenin yollarından biri de taklittir. Bu bağlamda denebilir ki komşu bahçesinden elma çalanların çocukları da komşu bahçesinden elma çalmaya eğilimli olur. Yalancı babaların yalancı çocukları olursa buna şaşmamak gerekir. Hırsızlığıyla övünen babaların hırsızlığıyla övünecek çocuklar yetiştirmesi beklenmedik bir durum olmaktan uzaktır. Çünkü kişinin paylaştığı duygular, düşünceler, yaşantılar onun kişilik özelliklerini oluşturur. Değişik nesnelere ilişkin tutumların oluşmasında ve değişmesinde rol oynayan etmenlerden biri de kitle iletişim araçlarıdır. Bunlar arasında gazete, radyo ve televizyon gibi araçlar önemli bir yer tutar. Reklamlar, haberler, televizyon programları, yazı dizileri bazen o zamana kadar varlığından dahi haberdar olmadığımız nesnelere karşı olumlu veya olumsuz tutumlar geliştirmemize ya da hali hazırdaki tutumlarımızın değişmesine yol açabilir. Reklamları izledikten sonra daha önce hiç kullanmadığımız bir maddeyi kullanmaya başlamamız veya kullandığımız bir markayı başka bir markayla değiştirmemiz, kitle iletişim araçlarının tutumlarımız üzerindeki etkisine

verilebilecek örneklerdendir. Yaşantımızın önemli bir alanına giren, evin vazgeçilmez bir parçası olan televizyon ve internet; tutum oluşumu ve gelişiminde; aile, arkadaş ve okul gibi çevresel değişkenler arasında, hızla üst sıralara yükselmektedir. Erken yaşlarda öğrenildiği, geliştiği bilinen tutumlar ve bunları izleyen davranış kalıpları arasında, başta televizyon alışkanlığı olmak üzere pek çok iletişim aracının etkisinin varlığı görülmektedir (Kağıtçıbaşı, 2004, 121)

Burada anlatılanlardan çıkarılacak en önemli yargılardan biri tutumların doğuştan gelmediğidir. Onlar öğrenme yoluyla edinilir. Bu da tutumların bir yazgı olmadığını kanıtlar. Çocuklar babalarına benzemeyi öğrenebilecekleri gibi benzememeyi de öğrenebilirler. Hırsızlığıyla övünen babaların hırsızlığıyla övünen çocuklarının olması nasıl şaşırtıcı değil ise hırsızlıktan utanan çocuklarının da olması öyle şaşırtıcı değildir. Bu böyle olabildiği için toplumsal değişme olanaklı duruma gelebilmektedir.

1.2. Şiddet Nedir?

Şiddet kavramını Aristoteles yaklaşımına göre tanımlayabilmek için iki öge elde etmek gerekir: Bir, *genus proximum*; iki, *differentia specifica*. Birinci tamlama (*genus proximum*) en yakın cins, ikinci tamlama ise (*differentia specifica*) ayırt edici özellik anlamına gelmektedir. Şiddet kavramının en yakın cins kavramı “kötü bir eylem” kavramıdır. Sözcüğün kök anlamı incelendiğinde bu saptamada bir yanlışlık olmadığı görülebilir. Şiddetin kök anlamını elde edebilmek için Arapça’ya bakmak gerekir. Çünkü şiddet Arapça kökenli bir sözcüktür. Bu sözcük tekil olan *şedd* sözcüğünün çoğuludur (Develioğlu, 2013:1147,1163). Aynı işlem şiddetin İngilizcesi için yapılacak olursa Latince’ye bakmak gerekir. Çünkü şiddetin İngilizcesi Latince’deki “*violantia*”dan gelen “*violence*”dir. Güç demek olan “*vio*”dan türetilen “*violantia*” kişilikte sertlik ya da acımasızlık anlamına gelmektedir. İşte “kötü bir eylem” diye adlandırılan *genus proximum* bu kişiliğin devinim yaparak ete kemiğe bürünmesi olarak nitelendirilebilir. Benzer bir söz şiddet için de söylenebilir. Nitekim Develioğlu (2013: 1146) sözlüğünde *şedd* için şu anlatımlarla karşılaşılmaktadır: Sıkı bağlama, sıkma. Şiddet için ise şu anlatımlarla karşılaşılmaktadır: i) Sertlik, katılık; ii) Fazlalık; iii) Sıkılık; iv) İnandırma, sözle yola getirme yerine kaba kuvvet kullanma. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda Aristoteles yaklaşımındaki en yakın cins kavramı olarak “kötü bir eylem” kavramının seçilmesi yerinde bir yaklaşım olarak kendisini ortaya koymaktadır. Aristoteles yaklaşımındaki *differentia specifica* tamlaması için de benzer bir işlem yapılabilir. Böyle bir işlem yapıldığında da şu sonuç elde edilebilir: “Canlı ya da cansız varlığın bütünlüğünü bozan” diye dile getirilebilecek bir tamlama kötü bir eylemi nitelendirilen ayırt edici özellik olarak kullanılabilir. Buna göre şiddet canlı ya

da cansız varlığın bütünlüğünü bozan kötü bir eylem olarak tanımlanmış olur. Buradan da anlaşılır ki şiddet, canlı ya da cansız varlıklara uygulanan şiddet olarak sınıflandırılabilir.

Öyleyse insana uygulanan şiddet genel olarak şiddetin özel bir biçimidir. Yoldan gelip geçmekte olan bir yılanın kafasını taşla ezmek hayvanlara uygulanan bir şiddet örneği iken hazine bulmak amacıyla kral gömüt taşlarını parçalamak da cansız varlıklara uygulanan bir şiddet olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu eylemler canlı ya da cansız varlıkların bütünlüğünü bozan eylemlerdir. İnsana uygulanan şiddet elbette erkeğe ve kadına uygulanan şiddet diye ikiye ayrılabilir. Bugün kadına uygulanan şiddet, erkeğe uygulanan şiddete göre daha yaygın bir sorun olarak kendisini ortaya koymaktadır. İster kadına ister erkeğe uygulanmış olsun şiddet, bir kişiye baskı yaparak ona isteği dışında bir eylem yapmak ya da yaptırmak olarak betimlenebilir. Zorlama, saldırma, bedensel ya da ruhsal olarak acı çektirme, dahası işkence yapma, vurma, dövme, yaralama, öldürmeye kalkışma ya da öldürme buna ilişkin örnekler olarak sıralanabilir. Bütün bu örneklerden de anlaşılacağı gibi insana uygulanan şiddet onun bedenine ya da zihnine zarar vermektedir. Bu bağlamda intihar, kişinin kendisine şiddet uygulaması olarak anlam kazanır. Burada şunu da eklemek gerekir ki yukarıda sıralanan eylemleri yapmak ölçüsünde o eylemleri yapma tehdidinde bulunmak da şiddet örneği olarak betimlenebilir; çünkü böyle bir tehdit kişinin zihinsel olarak acı çekmesine yol açar.

Araştırmacılar şiddeti sınıflandırmak için birçok ölçüt kullanmışlardır. En yaygın ölçütlerden biri davranış türü ölçütüdür. Bu ölçüte göre sınıflandırılacak olursa şiddet türleri şöyle sıralanabilir: Fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet ve ekonomik şiddet... Böyle bir sınıflandırmanın nedeni şiddetin oldukça karmaşık bir yapıya sahip olmasıdır. Şiddet konusunda asla göz ardı edilmemesi gereken bilgilerden biri de bu karmaşıklığıdır. Bir başka bilgi de şudur: Her insanın şiddet uygulama potansiyeli vardır; ancak yalnızca bazı insanlar bu potansiyeli eyleme dönüştürürler (UNICEF, 2006: 120).

Şiddet konusunda göz ardı edilmemesi gereken bir diğer bilgi ise şudur: Şiddet belli kültürel araçlarla topluma sunulmakta ve toplum da şiddeti olağan bir durum olarak görüp kabullenmektedir. Şiddetin kabul edilmesi, onun meşru görülmesinden başka bir anlama gelmez. Meşru olarak görülen şiddet çoğaltılan şiddet ile sonuçlanır. Kişi sosyalleşme süreci içinde şiddet eğilimli davranışlarının ve duygusal tepkilerinin temelini bulmaktadır. Bu süreç içinde elde ettiği yargılarıyla, toplumdan sağladığı inançlarla, öğrendiği ve kendisine öğretilen ahlaki yargılarla ve yaşam deneyimleriyle bu temeli oluşturmaktadır. Bu edinimlerin kimilerinde yaşanacak bir aksama yanlış sosyalleşmeye neden olurken yanlış sosyalleşen kişinin yaşamında şiddete dönüşen bir eylem görmek şaşırtıcı olmaktan çıkmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün yapmış olduğu bir araştırmaya göre her yıl şiddet nedeniyle 15 yaş altı 40 milyon çocuğun psikolojik ya da sosyolojik hizmet gerektiren düzeylerde zarar gördüğü ifade edilmiştir(World Health Organization, 2005: 18). Gene Dünya Sağlık Örgütü'nün yapmış olduğu başka bir araştırmaya göre bireysel şiddete maruz kalan en büyük kesim kadınlardır (World Health Organization, 2002: 22).

1.3. Fiziksel Şiddet

Dünya Sağlık Örgütü, fiziksel şiddeti çok kapsamlı bir biçimde şöyle tanımlamaktadır: Fiziksel gücün ya da iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda buna maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarar gibi sonuçların doğması ya da doğma olasılığının belirmesi durumudur (World Health Organization, 2002: 28). Fiziksel şiddet, toplumumuzda en çok görülen şiddet türüdür. Bu şiddet türü kolay bir biçimde saptanabilmektedir. Kişiye zarar vermeyi amaçlayan fiziksel saldırganlık eylemlerini içermektedir. Fiziksel şiddete örnek olabilecek davranışlar ise şöyle dile getirilebilir: Kadına iradesi dışında bir şey yapmaktan alıkoymak, tekme atmak ya da yumruk vurmak, silah ya da kesici alet ile yaralanmasına, dahası ölmesine yol açmak ile sonuçlanacak ölçüde geniş kapsamlı bir yelpazeye sahiptir. Ülkemizde 2008 yılında yapılan bir araştırmaya göre fiziksel şiddete en çok maruz kalan kadınlar, annesi fiziksel şiddet görmüş olanlardır. Türkiye genelinde annesi fiziksel şiddete maruz kalmış kadınların %51'inin kendisi de fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Türkiye genelinde annesi şiddet mağduru olan erkeklerin yarısının fiziksel şiddet uyguladığı görülmektedir (Karadeniz, 2020: 243). Ülkemizde yapılan bir başka araştırmaya göre de her 10 kadından 4'ü eşi ya da birlikte yaşadığı kişiler tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktadır (Karadeniz, 2020: 244).

1.4. Cinsel Şiddet

Kısaca tanımlanacak olursa cinsel şiddet kadına cinselliği üzerinden uygulanan şiddettir. Bu şiddet kapsamında kadının cinselliği için tehdit edilmesi, korkutma yoluyla kadının sindirilmesi ve boyun eğmeye zorlanması vardır. Cinsel şiddet olan yerde kadına cinsel bir nesne gibi davranmak vardır. Böyle davranan biri kıskançlık gösterileri yapabilir, kadına aldatıldığı rolü yapabilir ve kadını cezalandırabilir, dahası sanki bütün bunlar doğruymuş gibi kadına karşı kaba kuvvet kullanarak onu cinsel ilişkiye zorlayabilir. Bütün bu rollerde, duygusal sömürü bütün olup bitenlerin merkezindeki bir öge olarak işlev görür.

Cinsel şiddet, kadının hem bedenine hem de psikolojisine bir saldırıdır. Cinsel şiddete uğrayan bir kadın, benlik duygusunda oluşan yıkım nedeniyle özgüven eksikliği yaşamaktadır.

Bu yüzden cinsel şiddet, fiziksel şiddet kadar yaygın olmasına rağmen, bu şiddet türüne uğrayan kadınlar bu durumu dile getirip dışarıya yansıtması fiziksel şiddeti yansıtması kadar kolay olmamaktadır.

1.5. Psikolojik (Duygusal)Şiddet

Psikolojik şiddet, aşağılamak, cezalandırmak, öfke ve gerginlik boşaltmak amacı ile karşı tarafa baskı uygulamak ve duyguları bu yollarla sömürmek demektir. Psikolojik şiddette duygu sömürüsü ile kadına baskı uygulamak ve onu bir sosyal çevreden uzaklaştırmak, kadının nasıl giyineceğine, nereye gideceğine karışmak ya da kadının kendisini geliştirmesine engel olmak gibi biçimlerde gözlenebilmektedir. Bu durum şu şekilde ifade edilebilir; psikolojik şiddet diğer şiddet türlerinin ilk aşamasıdır. Psikolojik şiddet sonucunda kişi ruhsal çöküntü yaşamakta ve dahası intihar etmektedir.

1.6. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet, kadının zorla çalıştırılması ya da çalışmasına engel olunması, mal varlığının kendi iradesi dışında izinsiz kullanılması, kazandığı paranın elinden alınması gibi konuları kapsayan bir şiddet türüdür.

Ekonomik şiddete örnek olabilecek bazı davranışlar şöyle dile getirilebilir: Kadının çalışma hayatına katılıp gelir elde etmesi, kocası ya da birlikte yaşadığı kişi tarafından engellenebilir ya da tam tersi olarak kadın istemediği bir işte çalışmaya zorlanabilir, kazandığı para elinden zorla alınır, bazı durumlarda kadınlar miras hakkından men edilir ya da bu haktan zorla feragat ettirilir. Eşler arasında boşanma söz konusu olduğunda malların bölünmesi ya da nafaka ödenmesi gibi konularda kadınların ekonomik şiddete uğrama olasılığı oldukça yüksektir. Kadınların işverenler tarafından sigortasız çalıştırılması ya da ‘eşit işe eşit ücret’ ilkesine aykırı olarak ücretlendirilmesi gibi örneklerle karşılaşmak da mümkündür.

Ekonomik şiddetin kadınlar üzerindeki etkisi kesinlikle yadsınmamalıdır. Çünkü kadınların içinde bulunduğu ruhsal ve bedensel sağlığını etkileyen durumlarla başa çıkabilmesi ekonomik bağımsızlık ile doğrudan etkileşim halindedir. Kadınların her türlü şiddete maruz kaldığında şiddetten kaçamamasının en büyük nedeni hiç kuşkusuzki ekonomik bağımlılıktır.

1.7.Türkiye’de Kadına Şiddet ve Şiddet Konusundaki Bazı Araştırmalar

Kadına şiddet, dünya genelinde 1970’li yıllardan başlayarak önem kazanır. Türkiye’de kadına şiddetin önem kazanması için 1980’li yılları beklemek gerekir. Bu nedenle 1980’li yılların ortalarından başlayarak Türkiye’de kadına şiddet konusu tartışılmaya başlanır. Sadece tartışma ile de yetinilmez. Bu konuda eylemler de yapılır. Nitekim 17 Mayıs 1987’de ‘Dayağa Hayır’ yürüyüşü gerçekleştirilir. Bütün bu olaylar kadına yönelik şiddet konusundaki araştırmaları da ivmelendirir. Bunda Birleşmiş Milletler ’in kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmak için 1993 yılında ilk kez bildirge yayınlaması da etkili olur. Bu bildirgede kadına yönelik şiddeti yok etme konusundaki farkındalığı arttırmak için kadına yönelik şiddet kavramının tanımı da yapılır. Bu tanıma göre, kadına yönelik şiddet kamusal ya da özel hayat fark etmeksizin kadını tehdit etmek, onu bir işe zorlamak ya da onu özgürlüğünden yoksun bırakmak, keyfi olarak alıkoymak da içinde olmak üzere kadınlara fiziksel, cinsel ya da psikolojik olarak zarar vermek ya da acı çektirmek biçimindeki cinsiyete dayalı her türlü eylemdir (Birleşmiş Milletler, 1993: 109). Kadına yönelik şiddet konusundaki araştırmalarda bu tanım dikkate alınmaktadır. Bu tanım incelendiğinde kadına yönelik şiddetin temelinde kadının değersiz ya da daha az değerli, erkeğin ise değerli ya da daha çok değerli varlık olduğu anlayışının yattığı anlaşılabılır. Bu durum kadının ikinci cinsiyet olarak görülmesinden başka bir anlama gelmez.

Bu anlayış kadının mağduriyetine yol açtığı gibi bu mağduriyetin küçümsenmesine de yol açmaktadır. Türkiye’de kadına yönelik şiddette de bu durumun etkileri gözlenebilmektedir. Nitekim atasözleri ve deyimler bile kadını ikinci cinsiyet olarak görmekten kurtulamamaktadır: “Kızını dövmeven dizini döver”, “Kadın kısmı çok gezmez”, “Kız dediğin annesinin dizinin dibinde oturur”, “Kadın dediğin fazla gülmez” gibi sözler kadının ikinci cinsiyet olduğunu vurgulayan sözlerdir. Bu anlayışın bir ürünü olarak kadın toplumda hor görülen bir varlık olup çıkmaktadır. Bu anlayışa göre kadın sözüne güvenilmeyen, düşüncesi olmayan, erkekten daha güçsüz bireyler olarak görülmektedir. Bu da kadına yönelik şiddeti küçümseme gibi bir sonuç yaratmaktadır. Bu bağlamda Türkiye Nüfus Sağlığı Araştırması’nın yaptığı bir araştırma da bu konuda kanıtlar sunmaktadır. Söz konusu araştırmaya göre, örnekleme giren kadınların %39’u birçok nedenle küçümsenip cezalandırılmaktadır. Cezalandırılma nedenleri arasında kadının yemeği yakması başlarda gelmektedir. Ancak cezalandırma sadece bununla sınırlı değildir. Kadının bir başka cezalandırılma nedeni ise kocasına karşılık vermesidir. Kadının kazandığı parayı saçıp savurduğu suçlaması ile cezalandırıldığı durumlar da vardır. Kadın bir anne olarak çocuklarına ne ölçüde ilgi gösterirse gösterecek çocuklarına iyi bakmadığı, onları ihmal ettiği ve

dahası onlara kötü davrandığı suçlamasıyla cezalandırılması durumları da saptanan durumlar arasındadır.

Kadının en çok cezalandırıldığı durumlar arasında cinsel ilişkiye girmeyi reddetmesi de vardır. Bütün bu örnekler uzatılabilir. Bu ve bunun gibi durumlardan en az biri söz konusu olduğunda koca, karısını dövebilmekte ve üstelik haklı olarak dövdüğünü de düşünmektedir. Bu tür davranışları sergileme oranı Türkiye genelinde %39 olmakla birlikte bu oran Doğu Anadolu'da %49'a ve Güney Doğu Anadolu'da %50'nin üzerine çıkmaktadır. Bu da demektir ki Doğu'ya ve Güney Doğu'ya gidildikçe kadının şu ya da bu nedenle cezalandırılması durumlarına ilişkin oran yükselmektedir. Kadına şiddet konusunda yapılan başka çalışmalar da vardır. O çalışmalarda da yukarıda dile getirilen bulgulara benzer bulgular dile getirilmektedir. Bu çalışmalarda yukarıda dile getirilenlerden farklı olarak kadının izinsiz bir yere gitmesi durumunda da cezalandırılması örnekleri ile karşılaşılmaktadır (Tılıç vd., 2003: 15).

Ayşegül Altınay ile Yeşim Arat'ın ülke çapında yapmış oldukları bir anket sonucunda elde etmiş oldukları bulgular şöylece dile getirilebilir; ankete katılan evli kadınların %80'i ev içerisindeki görevlerin cinsiyetler arasında eşit biçimde paylaşılması gerektiğini düşünmektedirler. Yukarıda dile getirilen oran genel nitelikte bir orandır. Söz konusu oran Orta ve Batı Anadolu illerinde %82'ye çıkarken Doğu Anadolu illerinde %66'ya düşmektedir. Öte yandan ankete katılan kadınlar evlendikten sonra özgürlüklerinin kısıtlandığı düşüncesini büyük bir çoğunluk ile paylaşmaktadırlar. Ayrıca gene ankete katılan her 10 kadından 1'i belli bir ölçüde özgür olduklarını düşünmektedir. Bu özgürlük salt dışarı çıkabilme özgürlüğüdür. Geri kalan kadınlar ise eşlerinin haberi olmadan ne ailelerini ziyaret edebildiklerini nede alışverişe gidebildiklerini belirtmektedirler. Aynı çalışmada araştırılan bir başka konu ise çeşitli değişkenlerle şiddet arasındaki ilişkidir. Bu konuda yapılan çalışmada Türkiye'de her 3 kadından birinin fiziksel şiddet yaşadığını ve kadının kocasına göre daha çok para kazanmasının dayak riskini 2 kat arttırdığını belirlemiştir (Arat vd, 2007: 30). Aynı çalışmada kadınların öğrenim düzeylerinin artmasıyla fiziksel şiddet görme oranının düştüğünü, okuma ve yazma bilmeyen kadınların en az bir defa fiziksel şiddete maruz kalma oranını %43'e yükseldiği, yükseköğrenim görmüş kadınların fiziksel şiddet görme olasılığını ise %12'ye düşüğünü belirlemişlerdir (Arat vd, 2007: 32).

Bu noktada şunu da eklemek gerekirken kadın ile erkeğin anlaşmazlık içine düşmesi durumların da Ankara, İstanbul ve İzmir'de yaşayan üç farklı ekonomik tabakadan seçilmiş 1070 evli kadın örneklemini çekilerek yapılan bir araştırmada eşler arasında anlaşmazlığa neden olan konuların başında, ekonomik sıkıntı gelmektedir. Görüşülen kadınların %21,2'si eşlerinin kendilerine şiddet uyguladığını belirtmiştir. Erkeğin şiddet uygulamasındaki en önemli nedenin

ise maddi sıkıntı olduğunu belirtmişlerdir. Bu şiddete maruz kalan kadınların %78'si gördükleri şiddet karşısında sabrettiklerini ifade etmişlerdir (İçli, 1994: 53).

Aslında bu örneklerden de anlaşılacağı üzere kadına şiddetin tek bir sebebi yoktur. Birbirine bağlı birçok sebebi vardır. Bu sebepler psikolojik sorunlar, aile yapısı, eğitimsizlik, ailedeki ataerkil yapı ve baskı, ekonomik yetersizlik, alkol ve madde bağımlılığı, ailede erkeğin üstün olduğu anlayışı ile kız çocuğunun aşağılanması gibi durumlar şiddetin sebeplerinin bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu sebepler kadını ekonomik olarak bağılı olmaya, toplum içinde sindirilmiş bireyler olmaya ve özgürlüğün kısıtlanmasına otomatik olarak itmiş ve erkeğin baskınlığını ortaya çıkarmıştır.

Bu çalışma, Türkiye'deki kadına yönelik şiddet konusunda yapılan çalışmalara birer eklenme olarak ortaya çıkmaktadır. Kadına şiddet ile ilgili olması bakımından geçmişte ki çalışmalara benzer niteliktedir. Ancak Akdeniz Üniversitesi öğrencilerine özgü bir çalışma olarak geçmişteki çalışmalardan farklılaşmaktadır. Çalışmanın farklılaştığı diğer bir noktada, şiddet konusundaki tutumların ölçülmesi ve açıklanması konusundaki yöntemsel farklılıktır. Tutumlar faktör analizi ile ölçülürken açıklama regresyon analizi ile yapılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. Amaç

Bu çalışma, kadına yönelik şiddeti azaltmak ya da yok etmek için şiddetin arkasındaki tutumu incelemeye yöneliktir. Tutum, bilindiği gibi bir konudaki bilgi, duygu, davranış bileşimi olmaktadır. Akdeniz Üniversitesi ana kütle olarak değerlendirilmekte ve buradan çekilen bir örneklem ile tutum bileşenleri ölçülmektedir.

Tutum bileşenlerini ölçmek için örnekleme giren bireylere, Likert ölçeğine dayalı sorular yöneltilmektedir. Elde edilen verilere faktör analizi uygulanarak tutum bileşenleri elde edilmektedir. Bu tutum bileşenlerini temellendirmek için de bunlar bağımlı değişkenler olarak kabul edilmekte ve regresyon denklemlerine bağımlı değişken olarak sokulmaktadır. Bağımsız değişkenler ise gelir, cinsiyet, aile tipi, öğrencilerin annelerinin eğitim durumu ve yaş gibi değişkenlerdir. Elde edilen bulgular daha sonra yorumlanmakta ve kadına yönelik şiddetin azaltılması ya da yok edilmesi konusunda öneriler üretilmektedir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Akdeniz Üniversitesi öğrencileridir. Bu evrendeki bütün öğrencilere *on-line* yoluyla anket formu gönderilmiş ve gene *on-line* olarak elde edilen yanıtlar değerlendirmelere temel oluşturmuştur. Anket 48 sorudan oluşmaktadır. Soruların bir bölümü demografik bilgiler elde etmek amacıyla yöneltilmektedir. Diğer sorular ise tutum ölçümüne yönelik sorulardır. Bu sorular Likert ölçeğine uygun olarak belirlenmiştir. Değerlendirilebilir anketlerden oluşan örneklem büyüklüğü 400'dür.

Demografik sorular arasında ailenin eğitim durumunu ve yapısını, aile içinde şiddete maruz kalınıp kalınmadığını, şiddet hakkında bir farkındalık olup olmadığını saptamak için yöneltilmiştir. Tutum ölçmeye yönelik sorular beş seçenekten birinin seçilmesi istenilen sorulardır. Seçenekler şöyledir: (1)Kesinlikle Katılıyorum (2)Katılıyorum (3)Kararsızım (4)Katılmıyorum (5)Kesinlikle Katılmıyorum. Bu sorulara faktör analizi uygulanmış ve böylece tutumlar nicelleştirilmiştir. Tutumları açıklamak için faktör analizinden elde edilen veriler regresyon denklemlerinde bağımlı değişkenler durumuna getirilmiştir. Regresyon denklemlerinin bağımsız değişkenleri ise demografik sorular ile ölçülen değişkenlerdir. Bu değişkenler nitel değişkenleri temsil etmek üzere yaratılan kukla değişkenlerdir. Nitel

değişkenlerin kukla değişkenlerle temsil edilmesinin nedeni nitel değişkenlerle dört işlem yapılamamasıdır.

Ancak nitel değişkenler 0 ile 1 gibi iki değerli olan kukla değişkenlere dönüştürülebilirse o zaman bunlarla dört işlem yapılabilir. Kukla değişkenlerle temsil edilen nitel değişkenlerden biri cinsiyettir. “Cinsiyetiniz nedir?” sorusunun yanıtı “Kadın” ya da “Erkek”tir. Kolayca anlaşılabilceği gibi değerleri “Kadın” ya da “Erkek” olan bir değişkenle dört işlem yapılamaz; dört işlem yapılabilmesi için bu değerlerin 0 ile 1 gibi değerlere dönüştürülmesi gerekir. Bu ise iki değerli nitel değişkenin iki değerli kukla değişkene dönüştürülmesinden başka bir anlama gelmez. Bu dönüştürme sonucunda yaratılan kukla değişken, örneklemdaki birey kadın olduğunda 0, erkek olduğunda 1 değerini almaktadır. Diğer bir nitel değişken öğrencilerin medeni durumudur. “Medeni durumunuz nedir?” sorusunda iki yanıtta biri seçilmektedir. Yanıtlardan biri “Evli”, öteki ise “Evli değil” olmaktadır. Bu değişken de yukarıda dile getirilen nedenlerle kukla değişkene dönüştürülmüştür. Yaratılan bu kukla değişken örnekleme giren birey evli değilse 0, evli ise 1 değerini almaktadır. Bir başka nitel değişken öğrencilerin çalışma durumudur. “Çalışma durumunuz nedir?” sorusunda da iki yanıt seçeneği vardır: “Çalışıyor” ve “Çalışmıyor”, bu değişken de kukla değişkene dönüştürülmüştür. Bu kukla değişken örnekleme giren birey çalışmıyorsa 0, çalışıyor ise 1 değerini almaktadır. Bir başka nitel değişken de çocuk sahibi olup olmaması durumudur. Bu nitel değişken için yaratılan kukla değişken örnekleme giren birey çocuk sahibi ise 1, çocuk sahibi değil ise 0 değerini almaktadır. Bir başka nitel değişken olan yaş ise iki seçeneklidir. “18-25” ve “26 ve üstü”. Kukla değişken örnekleme giren bireyi “18-25” yaş aralığında olması durumunda 1, “26 ve üstü” yaş aralığında ise 0 değerini almaktadır. Bir başka nitel değişken gelir durumudur. Seçenekler “0-3000 TL” ve “3000 TL üstü”. İlk durum 1, ikinci durum 0 ile eşleştirilmektedir. Kukla değişkene dönüştürülen bir başka nitel değişken ise aile içinde şiddete tanıklık edip etmemesi durumudur. Öğrencinin aile içinde şiddete tanıklık etmiş olma durumu 1, tanıklık etmemiş olma durumu ise 0 ile eşleştirilmektedir. Öğrencilerin annelerinin ve babalarının öğrenim durumları da birer kukla değişken ile temsil edilmiştir. Öğrenim durumu ilkokul ya da ortaokul ise 0, lise ya da üniversite ise 1 ile eşleştirilmiştir. Öğrencilerin sosyal medya kullanıp kullanmaması, alkol tüketip tüketmemesi ve televizyon izleyip izlememe durumları da kukla değişkenlerle temsil edilmiştir. Varlık durumları 1, yokluk durumları 0 değerleri nitel değerlerle eşleştirilmiştir.

2.3. Uygulanan İstatistiksel ve Ekonometrik Teknikler

Bu çalışmada iki teknikten yararlanılmıştır. 1)Faktör analizi. 2)Regresyon Analizi. Bunlar kısaca şöyle anlatılabilirler:

2.3.1. Faktör Analizi

Faktör analizi, çok değişkenli istatistiksel analizlerden biridir. Faktör analizinde amaç çok sayıdaki gözlemsel değişkenden boyut indirgeme yaparak az sayıda kurgusal değişken üretmektir. Gözlemsel değişkenler ve kurgusal değişkenler nicel değişkenlerdir. Bu nicel değişkenlerin en azından aralık ölçeğinde olmaları önerilmektedir. Gözlemsel değişkenler kendi aralarında anlamlı korelasyonlara sahip iseler bunlar belli bir biçimde birleştirilip öbeklenerek kurgusal değişkenler yaratılmaktadır.

Faktör analizinde amaç sadece çok sayıdaki gözlemsel değişkeni az sayıdaki kurgusal değişkene (faktöre)dönüştürmek değildir. Onun yanı sıra kurgusal değişkenlerin bağımsız olmaları da amaçlanmaktadır. Buradaki bağımsızlık zayıf bağımsızlık olup korelasyonun sıfır olması anlamına gelmektedir. Bu da demektir ki faktör analizi çok sayıda gözlemsel değişkenden az sayıda bağımsız kurgusal değişken yaratmayı başarabilen bir istatistiksel tekniktir. Buradan şu sonuç da çıkarılabilir; Faktör analizi yapabilmek için gözlemsel değişkenler arasında korelasyonlar olmak durumundadır. Bu yoksa o zaman faktör analizi yapılamaz. Gözlemsel değişkenler arasında korelasyonlar olup olmadığını anlamak için Kaiser Meyer Olkin ölçüsüne bakılabileceği gibi Bartlett küresellik testi de yapılabilir. Küresellik testini yapabilmek için gözlemsel değişkenlerin normal dağılımlı olmaları gerekir.

Küresellik testinde H_0 hipotezi gözlemsel değişkenler arasındaki korelasyon matrisi olan R matrisinin birim matris I'ya eşit olduğu biçiminde dile getirilir. Korelasyon matrisi birim matrise eşit ise, bu demektir ki gözlemsel değişkenler sadece kendileriyle ilişkilidirler, birbirleriyle ilişkili değildirler. Bu durumda faktör analizi yapılamaz. Faktör analizinin yapılabilmesi için $H_0: R = I$ hipotezinin reddedilmesi gerekir.

Faktör analizinin yapıp yapılmayacağını anlamak için tek yol Bartlett küresellik testi yapmak değildir. Kaiser Meyer Olkin değeri de bir başka seçenek sunmaktadır. Kaiser Meyer Olkin değeri değişkenler arasındaki korelasyon katsayılarının kısmi korelasyon katsayılarına oranlanmasıyla elde edilir. 0 ve 1 aralığında yer alan bu ölçü değeri 1'e yakınsa verilerin faktör analizi için çok uygun olduğu söylenir. Bu yüzden Bartlett küresellik testinin yanı sıra Kaiser Meyer Olkin ölçüsü ile de verilere faktör analizi yapılabileceği anlaşılır

2.3.2. Regresyon Analizi

Regresyon analizi denildiğinde genellikle şu sınıflandırma yapılır: Tek değişkenli regresyon analizi ve çok değişkenli regresyon analizi. Burada tek ya da çok denildiğinde anlatılmak istenen, bağımsız değişken sayısıdır. İster tek değişkenli, ister çok değişkenli olsun regresyon analizinde genellikle neden-sonuç ilişkisi araştırılır. Bağımsız değişkenler nedenleri temsil edebilirler. Örnek olarak sıcaklık düzeyi ile telin uzunluğu arasında kurulan bir regresyon denkleminde sıcaklıktaki değişimler nedenleri, telin uzunluğundaki değişimler de sonuçları temsil eder. Ancak bütün regresyon denklemlerinin neden-sonuç ilişkilerini gösterdiği ileri sürülemez. Trend denklemleri bu durumu kanıtlayan örnekler olarak dile getirilebilir. Trend denklemlerinde bağımsız değişken zamandır. Zaman ise neden değildir. Neden her ne ise zaman onu ancak vekil değişken olarak gösterebilir. Bu durum göz önünde bulundurulursa regresyon denklemlerinin çoğu kez neden-sonuç ilişkilerini; ancak kimi kez de birlikte değişen değişkenler arasındaki ilişkileri gösterdiği söylenebilir.

Regresyon analizi ister neden-sonuç ilişkilerini araştırırsın isterse birlikte değişen değişkenler arasındaki bağlantıyı araştırırsın amacına ulaşabilmek için bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında doğrusal bir denklem ile işe başlar. Bu doğrusal denklem parametrelere göre doğrusal denklemdir. Söz konusu denklem matematiksel olarak şöyle yazılabilir:

$$y = \beta_0 + \beta_1 \cdot X_1 + \dots + \beta_k \cdot X_k + \varepsilon$$

Buradaki denklemde bağımlı değişken y , bağımsız değişkenler ise $X_1, \dots, X_k$ ile gösterilmektedir. ε terimi hata terimi (error) diye adlandırılır. Bu terim, evrenin denklemde yer almayan bütün etkenlerini temsil eder. Yukarıdaki denklemde yer alan $\beta_1, \dots, \beta_k$ ögeleri ise parametre adlarını alırlar. Parametreler anakütleye ilişkin ölçülerdir. Bu ölçüler sabit oldukları bilinen ancak kaç oldukları bilinmeyen ölçülerdir. Regresyon analizinin amacı bilinmeyen bu ölçülerini bilinir duruma getirmektir. Verileri en küçük kareler yöntemi ya da başka yöntemler aracılığıyla değerlendirme durumunda aşağıdaki gibi bir denklem elde edilir:

$$y = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \cdot X_1 + \dots + \hat{\beta}_k \cdot X_k + e$$

Bu denklemdeki e ögesi kalıntı (residual) diye adlandırılır. Bunu ε ögesi ile aynı saymamak gerekir. İkisi arasındaki en büyük fark e ögesinin bilinmesine karşılık ε ögesinin bilinmemesidir. Öte yandan $\hat{\beta}_0, \hat{\beta}_1, \dots, \hat{\beta}_k$ ögeleri ile $\beta_0, \beta_1, \dots, \beta_k$ ögelerini de aynı saymamak gerekir. Birinciler kaç oldukları bilinen ancak örneklemden örnekleme değişebilen kestiriciler olurken, ikinciler sabit oldukları bilinen ancak kaç oldukları bilinmeyen parametrelerdir.

Regresyon denkleminde bağımsız değişken sayısı $k = 1$ ise söz konusu denklem şöyle yazılabilir:

$$y = \beta_0 + \beta_1 \cdot X_1 + \varepsilon$$

Bu denklem kimi kez şöyle de yazılabilmektedir:

$$y = \alpha + \beta \cdot X + \varepsilon$$

Buradaki terimler şöyle anlamlandırılabilir:

y = bağımlı değişken

x = bağımsız değişken

α = kesme noktası (y -eksenini kestiği nokta)

β = eğim

ε = hata terimi

Bu denklemler neden-sonuç ilişkilerini araştırmayı amaçlayan denklemler olduklarında o zaman söz konusu denklemler yardımıyla şu sorulara yanıt aranmaktadır: Bağımlı ve bağımsız olarak nitelendirilen değişkenler arasında bir ilişki var mıdır? Varsa bu ilişki hangi başarı düzeyinde elde edilebilmektedir? Bağımlı değişkene ilişkin öngörüler yapılabilir mi? Belirli koşulların kontrol edilmesi durumunda özel bir değişken veya değişkenler grubunun diğer değişken veya değişkenler üzerindeki etkisi nedir ve nasıl değişir?

Basit doğrusal regresyon normal dağılmış aralıklı ya da ölçekle veri toplanmış iki değişken arasında doğrusal ilişki olup olmadığını test etme olanağı verir. Bu amaçla oluşturulacak hipotezler şöyle dile getirilebilir:

H_0 : Bağımlı değişken ve bağımsız değişken arasında doğrusal bir ilişki yoktur.

H_1 : Bağımlı değişken ve bağımsız değişken arasında doğrusal bir ilişki vardır.

Regresyon denklemindeki bağımsız değişken sayısı $k > 1$ ise o zaman bu regresyon denkleminde çok değişkenli regresyon denir. Çok değişkenli regresyon analizi ile ilgili birçok uygulamada karşılaşılmaktadır. Bu uygulamalar birden fazla açıklayıcı değişkenin yer aldığı uygulamalardır. Birden fazla açıklayıcı değişkenin yer aldığı regresyon modeline çoklu regresyon modeli denir (Kunter vd., 2005: 214). Çok değişkenli regresyon analizinde bağımsız değişkenler eş zamanlı olarak bağımlı değişkendeki değişimi açıklamaya çalışmaktadır. Çok

değişkenli regresyon analizi sosyal bilimlerin birçok dalında kullanım alanı bulmaktadır. Pazarlama, sosyoloji ve psikoloji gibi bilim dallarında davranışsal hareketlerin belirlenmesinde, ekonomide zaman serisi türü ekonomik değişkenleri etkileyen faktörlerin tespiti ve geleceğe yönelik tahminlerde kullanım alanı bulmaktadır.

Çoklu doğrusal regresyon modeli, iki değişkenli doğrusal regresyon yönteminin bir uzantısıdır. Sosyal olaylarda veya ekonomik olaylarda bağımlı değişken nadir olarak tek bir bağımsız değişkene bağlıdır. Genellikle bir bağımlı değişken, birden çok bağımsız değişkenin etkisi altındadır (Sucu, 2010: 128). İstatistik teorisinde çoklu regresyon ilişkisi genel olarak şöyle dile getirilebilir:

$$y = \alpha + \beta_1 \cdot X_1 + \beta_2 \cdot X_2 + \dots + \beta_k \cdot X_k + \varepsilon_i$$

Yukarıdaki eşitlikte bağımlı değişken y ; $X_1, X_2, \dots, X_k$ tane bağımsız değişkenin doğrusal bir kombinasyonunca elde edilmektedir (Akkaya vd., 2000: 238).

Eşitlikte yer alan k bağımsız değişken sayısını, α sabit terimi ve β 'lar bağımsız değişkenlere ilişkin katsayıları göstermektedir. Çoklu doğrusal regresyon yönteminde, bir takım varsayımlar bulunmaktadır. Bu varsayımlar şu şekildedir;

- Hata terimi ε_i normal dağılımlıdır.
- Hata terimi ε_i 'nin ortalaması sifıra eşittir.
- Hata terimlerinin birbirini takip eden değerleri arasında otokorelasyon yoktur.
- Hata terimi ε_i eşit varyanslıdır.
- Bağımlı değişken sürekli ve normal dağılımlıdır.
- Tahmin edilen y değerleri ile hata terimi ε_i arasında ilişki yoktur.
- Hata terimi ε_i ile bağımsız değişkenler arasında ilişki yoktur.
- Çoklu regresyon modelinde bağımsız değişkenler arasında ilişki yoktur.

Çoklu regresyon modelinin parametreleri β 'lar En Küçük Kareler Yöntemi (EKKY) ile tahmin edilebilir. Eşitlikte verilen modelin tahmini şöyle ifade edilebilir;

$$y = \hat{\alpha} + \hat{\beta}_1 X_1 + \hat{\beta}_2 X_2 + \dots + \hat{\beta}_k X_k + \hat{\varepsilon}.$$

Bu denklem kimi kez şöyle de yazılabilmektedir:

$$y = b_0 + b_1 X_1 + b_2 X_2 + \dots + b_k X_k + e.$$

Burada $\hat{\epsilon}$ ya da $\mathbf{e}$ olarak gösterilen büyüklük kimi kaynaklarda ertık, kimilerinde ise kalıntı diye adlandırılmaktadır. $\hat{\alpha}, \hat{\beta}_1, \hat{\beta}_2, \dots, \hat{\beta}_k$ ya da $\mathbf{b}_0, \mathbf{b}_1, \mathbf{b}_2, \dots, \mathbf{b}_k$ terimleri ise kestirici diye adlandırılır.

2.4. Faktör Analizi Uygulaması

Faktör Analizi yapabilmek için ilk olarak KMO göstergesine bakmak ve Bartlett testi yapmak gerekir. Bu amaçla elde edilen tablo şöyledir:

Tablo 2. 1. KMO ve Bartlett Testleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örnek Yeterliliği Testi		0,881
Bartlett's Testi	Yaklaşık Ki-Kare	3595,320
	df	171
	Sig.	0

Kaiser Meyer Olkin (KMO)değerinin 0.5'ten büyük çıkması gerekmektedir. Burada KMO değeri 0.881 çıktığı için bu durum faktör analizinin yapılabileceği lehinde bir kanıt oluşturmaktadır. Bartlett Küresellik Testi de bu durumu desteklemektedir. Anlamlılık düzeyi 0 olduğu için $H_0: R = I$ hipotezi reddedilmektedir. Bu da demektir ki faktör analizi yapabilmenin önünde bir engel yoktur.

Tablo 2.2. Varyans Açıklama Oranları

Bileşenler	Başlangıç Öz Değerleri			Döndürülmüş Kareli Yüklerin Toplamı		
	Toplam	Varyans	Kümülatif %	Toplam	Varyans	Kümülatif %
1	6,918	36,413	36,413	4,012	21,117	21,117
2	2,345	12,342	48,755	3,947	20,774	41,891
3	1,574	8,286	57,041	2,576	13,559	55,450
4	1,290	6,790	63,831	1,592	8,381	63,831
5	0,881	4,638	68,469			
6	0,713	3,755	72,224			
7	0,677	3,565	75,788			
8	0,587	3,088	78,876			
9	0,573	3,015	81,891			
10	0,536	2,819	84,710			
11	0,471	2,479	87,188			
12	0,451	2,375	89,563			
13	0,413	2,172	91,735			
14	0,358	1,884	93,620			
15	0,329	1,731	95,351			
16	0,273	1,439	96,790			
17	0,239	1,260	98,049			
18	0,196	1,029	99,078			
19	0,175	0,922	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Temel bileşenler analizi sonuçları incelendiğinde 4 temel bileşenin varyansının 1'den büyük olduğu görülmektedir. Bu yüzden önemli temel bileşen sayısı 4'tür. Faktör sayısını belirlemek için önemli temel bileşen sayısını saptamak izlenecek yollardan biridir. Buna göre 4 faktör olduğu söylenebilir.

Tablo 2. 3. Döndürülmüş Faktör Yükleri

	1	2	3	4
F9	0,837			
F8	0,809			
F7	0,760			
F11	0,734			
F10	0,710			
F12	0,645			
F3		0,827		
F2		0,822		
F1		0,820		
F6		0,717		
F5		0,715		
F4		0,690		
F14			0,686	
F17			0,667	
F15			0,664	
F13			0,660	
F16			0,561	
F18				0,889
F19				0,865

Extraction Method: Principal Component Analysis.
 Rotation Method: Quartimax with Kaiser Normalization.
 a. Rotation converged in 5 iterations.

Tablo 2. 4. Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	N
0,856	19

Cronbach's Alpha katsayısı 0,856 olarak elde edilmiştir. Bu değer 1'e yakın olduğu için elde edilen ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir.

2.5. Faktörlerin Adlandırılması

Elde edilen faktörler nedenleri de belirtilerek şöyle anlamlandırılmaktadır.

2.5.1. Birinci Faktörün Adlandırılması

Bu faktör “erkek egemenliğine karşı olma eğilimi” diye adlandırılmaktadır. Bu adlandırmanın nedeni şudur: Faktör yükseldiğinde aşağıdaki gözlemsel değişkenler “Kesinlikle katılıyorum” seçeneğinden “Kesinlikle katılmıyorum” seçeneğine doğru yükselmektedir. Reddedilen tümcelere bakıldığında bu tümcelerin erkek egemenliğini onaylayan tümceler oldukları görülmektedir. Öyleyse bu tümcelerin reddedilmesi kadını ikinci cinsiyet olarak görme ile kendisini ortaya koyan erkek egemenliği öğretisinin reddedilmesinden başka bir anlama gelmez. Bu da yukarıda dile getirilip önerilen adlandırmanın yerindeliği konusunda bir kanıt oluşturmaktadır.

Faktör 1’in Öbeklediği Gözlemsel Değişkenler

- F7 - Kadın kocasının kontrolü altında olmalıdır.
- F8 - Yemek yapmak kadının görevidir.
- F9 - Evi temizlemek kadının Görevidir.
- F10 - Çocukların bakımı erkekten önce kadının görevidir.
- F11 - Kocasını istemiyorsa kadın çalışmamalıdır.
- F12- Kadınların çalışıp para kazanması gerekmez.

2.5.2. İkinci Faktörün Adlandırılması

Bu faktör “şiddet birlikteliği engeller kanısı” olarak adlandırılmaktadır. Bu adlandırmanın nedeni şudur: Bu faktör yükseldiğinde aşağıda öbeklenen şu tümceleri reddetme eğilimi de yükselmektedir:

Faktör 2’nin Öbeklediği Gözlemsel Değişkenler

- F1 - Fiziksel şiddet gören bir kişi sevgilisinden ayrılmalıdır.
- F2 - Cinsel şiddet gören bir kişi sevgilisinden ayrılmalıdır.
- F3 - Tehdit veya hakaret gibi psikolojik şiddet gören bir kişi sevgilisinden ayrılmalıdır.
- F4 - Evli bir kişi fiziksel şiddet görüyor ise eşinden ayrılmalıdır.
- F5- Evli bir kişi eşi tarafından cinsel şiddet görüyor ise eşinden ayrılmalıdır.
- F6- Tehdit ya da hakaret gibi psikolojik şiddet gören bir kişi eşinden ayrılmalıdır.

Bu gözlemsel değişkenler “Kesinlikle katılmıyorum” seçeneğinden “Kesinlikle katılıyorum” seçeneğine doğru değerler almaktadır. Onaylanan tümcelere bakıldığında bu tümcelerin şiddetin birlikteliği engelleyeceğini onaylayan tümceler oldukları görülmektedir. Bu nedenle böyle bir faktörün “şiddet birlikteliği engeller kanısı” diye adlandırılması yerinde bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

2.5.3. Üçüncü Faktörün Adlandırılması

Bu faktör “kadınlar konusundaki yerleşik düşüncelere karşı olma eğilimi” olarak adlandırılmaktadır. Bu adlandırmanın nedeni söz konusu faktör yükseldiğinde aşağıda öbeklenen şu tümceleri reddetme eğiliminin de yükselmesidir:

Faktör 3’ün Öbeklediği Gözlemsel Değişkenler

F13 -Söz dinlemeyen kadını kocası dövebilir.

F14- Alkollü bir erkeğin eşini dövmesi affedilebilir bir durumdur.

F15- Evlilik yürümüyorsa çocuk yapmak sorunu çözebilir.

F16- Nerede cinsel bir saldırıya uğrayan kadın varsa orada davetkar davranan kadın vardır.

F17- Gece geç saatlerde dışarıda dolaşan bir kadının tacize uğraması normaldir.

Bu tümcelerin ortak özelliği kadınlar konusundaki yerleşik düşünceleri temsil ediyor olmalarıdır. Örneklemeye giren kişinin 1’den 5’e uzanan değerleri seçmesi demek “Kesinlikle katılıyorum” seçeneğinden “Kesinlikle katılmıyorum” seçeneğine uzanan değerleri seçmesi demektir. Yükselen değerler bu tümcelerin reddetme eğilimindeki yükselen değerleri temsil etmektedir. Bu yüzden üçüncü faktörün kadınlar konusundaki yerleşik düşüncelere karşı olma eğilimi diye adlandırılması yerinde bir adlandırma olarak değerlendirilmektedir.

2.5.4. Dördüncü Faktörün Adlandırılması

Bu faktör “Basın yayın araçlarının şiddete özendirdiğine inanma eğilimi” olarak adlandırılmaktadır. Bu adlandırmanın nedeni şudur: Söz konusu faktör yükseldiğinde aşağıda öbeklenen şu tümcelere de reddetme eğilimi yükselmektedir:

Faktör 4’ün Öbeklediği Gözlemsel Değişkenler

F18-Televizyon programları şiddeti arttırmaktadır.

F19- Sosyal medya insanları şiddete teşvik etmektedir.

Bu tümcelere bakıldığında onların basın yayın araçlarının insanları şiddete özendirdiğine inanmayı temsil eden tümceler oldukları görülmektedir. Üçüncü faktör yükseldiğinde yukarıda sıralanan tümcelere inanmama eğilimi de yükselmektedir. Bundan ötürü söz konusu kurgusal değişkenin basın yayın araçlarının şiddete özendirdiğine inanma eğilimi diye adlandırılması yerindedir diye düşünülmektedir.

2.6. Regresyon Analizi Sonuçları

Bu çalışmada faktör analizi ile elde edilen tutumları temellendirmek için regresyonlar yapma yoluna gidilmektedir. Burada tutumları temellendirme tamlaması ile tutumların hangi değişkenlerden etkilenip hangi değişkenlerden etkilenmediğini sergilenmesi anlatılmak istenmektedir. Buna göre kaç faktör elde edildiyse o sayıda regresyon analizi yapmak gerekmektedir. Faktör analizi ile dört tutum belirlendiğine göre dört de regresyon yapılmaktadır. Bu regresyonlar elde edilen tutumların nelere göre hangi yönde değiştiklerini saptamaya yöneliktir. Bu doğrultuda yapılan regresyonlar şöyle dile getirilebilir.

2.6.1. Erkek Egemenliğine Karşı Olma Eğilimi

Bu faktör bağımlı değişken seçilip regresyon yapıldığında açıklayıcılık oranıyla ilgili şu tablo elde edilmektedir:

Tablo 2.5. Erkek Egemenliğine Karşı Olma Eğilimi Model Özeti

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Std. Tahmin hatası
	,503	0,253	0,240	0,87179195

Bu tablodaki R² değerine bakıldığında denebilir ki cinsiyet, medeni durum, yaş, öğrencilerin çalışma durumu, gelir düzeyi, öğrencilerin çocuk sahibi olma durumu ve aile arası şiddete tanıklık etme değişkenleri erkek egemenliğine karşı olma eğiliminin %25'ini açıklamaktadır.

Tablo 2.6. Erkek Egemenliğine Karşı Olma Eğilimi ANOVA Sonuçları

	Karelerin toplamı	df	Ortalama kare	F	Sig.
Regresyon	101,312	7	14,473	19,043	,000 ^b
Artık (Residual)	298,688	393	0,760		
Toplam	400,000	400			

ANOVA tablosu regresyondaki bağımsız değişkenlerin topluca anlamlı olup olmadığını göstermektedir. Bu tabloda F ve *p*-değerine ($p < 0.001$) bakılarak modelin anlamlı olduğunu söylenebilir. Bu demektir ki cinsiyet, medeni durum, yaş, öğrencilerin çalışma durumu, gelir düzeyi, öğrencilerin çocuk sahibi olma durumu ve aile arası şiddete tanıklık etme gibi değişkenlerden en az biri erkek egemenliğine karşı olma eğilimi üzerinde etkilidir. Öyleyse bütün değişkenlerin topluca anlamsız oldukları ileri sürülemez. Tek tek hangi değişkenlerin anlamlı olduklarını saptamak için ANOVA tablosu yeterli değildir. Bunun için *t* istatistiklerinin incelenmesi gerekir. Bu durum için aşağıdaki tabloyu göz önünde tutmak gerekir:

Tablo 2.7. Erkek Egemenliğine Karşı Olma Eğilimi Model Kestiricileri

	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış katsayılar		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	0,352	0,154		2,289	0,023
Cinsiyet	-0,959	0,108	-0,399	-8,894	0,000*
Medeni durum	-0,299	0,153	-0,145	-1,958	0,051
Yaş	0,018	0,146	0,009	0,120	0,904
Çalışma durumu	0,281	0,113	0,140	2,497	0,013*
Gelir	-0,258	0,119	-0,128	-2,166	0,031*
Çocuk durumu	-0,307	0,144	-0,145	-2,133	0,034*
Aile arası şiddete tanıklık	0,151	0,093	0,072	1,619	0,106

Regresyon denklemi şöyle oluşturulmakta ve kestirilmektedir:

$$y = \beta_0 + \beta_1 \cdot D_1 + \beta_2 \cdot D_2 + \beta_3 \cdot D_3 + \beta_4 \cdot D_4 + \beta_5 \cdot D_5 + \beta_6 \cdot D_6 + \beta_7 \cdot D_7 + \varepsilon$$

$$\hat{y} = 0,352 - 0,959 \cdot D_1 - 0,299 \cdot D_2 + 0,018 \cdot D_3 + 0,018 \cdot D_3 + 0,281 \cdot D_4 \\ - 0,258 \cdot D_5 - 0,307 \cdot D_6 + 0,151 \cdot D_7$$

D₁: Cinsiyet (Kadın 0, Erkek 1)

D₂: Medeni durum (Evli olmayan 0, Evli 1)

D₃: Yaş (26 ve üzeri 0, 18-25 yaş Aralığı 1)

D₄: Öğrencilerin çalışma durumu (Çalışmayan 0, Çalışan 1)

D₅: Öğrencilerin gelir düzeyi (3000 TL ve üzeri 0, 3000 TL'den az 1)

D₆: Öğrencilerin çocuk sahibi olma durumu (Çocuğu olmayan 0, Çocuğu olan 1)

D₇: Öğrencilerin aile içinde şiddete tanıklık etmesi durumu(Şiddete tanık olmayan 0, Şiddete tanık olan 1)

Burada parametrelerin sıfır olup olmadıkları konusunda testler yapılacak olursa görülür ki **$\beta_0, \beta_1, \beta_4, \beta_5$ ve β_6** parametrelerinin sıfırdan farklı oldukları konusunda istatistiksel kanıtlar vardır. Bu kanıtlar regresyon tablosundaki t istatistikleri ya da p -değerleridir. Bu kanıtlara nedeniyle söylenebilir ki cinsiyet, öğrencilerin çalışma durumu, öğrencilerin gelir düzeyi ve öğrencilerin çocuk sahibi olma durumu gibi değişkenler erkek egemenliğine karşı olma eğilimini anlamlı bir biçimde etkilemektedir. Buna göre şunlar söylenebilir:

Öğrencilerin çalışma durumu, erkek egemenliğine karşı olma eğilimini (0,281)düzeyinde arttırmaktadır.

Kadın öğrencilerin, erkek öğrencilere göre erkek egemenliğine karşı olma eğilimi daha fazladır.

Çalışan öğrenciler, çalışmayan öğrencilere göre daha fazla erkek egemenliğine karşı olma eğilimindedir.

Gelir düzeyi 3000 TL ve üzeri olan öğrenciler, gelir düzeyi 3000 TL'den daha az olan öğrencilere göre erkek egemenliğine karşı olma eğilimi daha fazladır.

Çocuğu olmayan öğrenciler, çocuğu olan öğrencilere göre erkek egemenliğine karşı olma eğilimine daha fazla sahiptirler.

2.6.2. Şiddet Birlikteliği Engeller Eğilimi

Bu faktör bağımlı değişken seçilip regresyon yapıldığında açıklayıcılık oranıyla ilgili şu tablo elde edilmektedir:

Tablo 2.8. Şiddet Birlikteliği Engeller Eğilimi Model Özeti

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Std. Tahmin hatası
	,518	0,268	0,251	0,86544534

Bu tablodaki R² değerine bakıldığında denebilir ki öğrencilerin cinsiyet, medeni durum, yaş, öğrencilerin çalışma durumu, gelir düzeyi, öğrencilerin çocuk sahibi olma durumu, aile içinde şiddete tanıklık etme, öğrencilerin anne ve babasının öğrenim durumu değişkenleri şiddet birlikteliği engeller eğiliminin %26'sını açıklamaktadır.

Tablo 2.9. Şiddet Birlikteliği Engeller Eğilimi ANOVA Sonuçları

	Karelerin toplamı	df	Ortalama kare	F	Sig.
Regresyon	107,143	9	11,905	15,894	,000
Artık (Residual)	292,857	391	0,749		
Toplam	400,000	400			

ANOVA tablosuna bakıldığında görülür ki regresyon modelindeki bütün bağımsız değişkenlerin anlamsız oldukları savı kabul edilebilir nitelikte değildir. Birinci tip hata %5 seçildiğinde tablodaki F ve p-değerleri ($p < 0.001$) bu savı kanıtlamaktadır. Öğrencilerin cinsiyet, medeni durum, yaş, öğrencilerin çalışma durumu, gelir düzeyi, çocuk durumu, aile içinde şiddete tanıklık etme, anne ve baba öğrenim durumu gibi değişkenlerden en az biri şiddet birlikteliği engeller eğilimi üzerinde etkilidir.

Tablo 2.10. Şiddet Birlikteliği Engeller Eğilimi Model Katsayıları

	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış katsayılar		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	0,169	0,168		1,006	0,315
Cinsiyet	-0,960	0,107	-0,399	-8,963	0,000*
Medeni durum	-0,271	0,152	-0,132	-1,785	0,075
Yaş	-0,009	0,146	-0,004	-0,059	0,953
Çalışma durumu	0,284	0,112	0,141	2,542	0,011*
Gelir	-0,257	0,119	-0,127	-2,165	0,031*
Çocuk durumu	-0,233	0,146	-0,110	-1,595	0,112
Aile arası şiddete tanıklık	0,184	0,094	0,088	1,968	0,050
Anne öğrenim durumu	0,238	0,106	0,119	2,254	0,025*
Baba Öğrenim durumu	0,054	0,106	0,027	0,508	0,612

Regresyon denklemi şöyle kestirilmektedir:

$$y = \beta_0 + \beta_1 \cdot D_1 + \beta_2 \cdot D_2 + \beta_3 \cdot D_3 + \beta_4 \cdot D_4 + \beta_5 \cdot D_5 + \beta_6 \cdot D_6 + \beta_7 \cdot D_7 + \beta_8 \cdot D_8 + \beta_9 \cdot D_9 + \varepsilon$$

$$\hat{y} = 0,169 - 0,960 \cdot D_1 - 0,271 \cdot D_2 - 0,009 \cdot D_3 + 0,284 \cdot D_4 - 0,257 \cdot D_5 - 0,233 \cdot D_6 + 0,184 \cdot D_7 + 0,238 \cdot D_8 + 0,054 \cdot D_9$$

D₁: Cinsiyet (Kadın 0, Erkek 1)

D₂: Medeni durum (Evli olmayan 0, Evli 1)

D₃: Yaş (26 ve üzeri 0, 18-25 yaş Aralığı 1)

D₄: Öğrencilerin çalışma durumu (Çalışmayan 0, Çalışan 1)

D₅: Öğrencilerin gelir düzeyi (3000 TL ve üzeri 0, 3000 TL'den az 1)

D₆: Öğrencilerin aile içinde şiddete tanıklık etmesi durumu(Şiddete tanık olmayan 0, Şiddete tanık olan 1)

D₇: Öğrencilerin annesinin öğrenim durumu(İlk ve ortaokul mezunu 0, Lise ve üzeri 1)

D₈: Öğrencilerin babasının öğrenim durumu(İlk ve ortaokul mezunu 0, Lise ve üzeri 1)

Burada parametrelerin sıfır olup olmadıkları konusunda testler yapılacak olursa görülür ki H_0 hipotezleri reddedilmektedir. Buna göre $\beta_0, \beta_1, \beta_4, \beta_5$ ve β_8 parametrelerinin sıfırdan farklı oldukları konusunda istatistiksel kanıtlar olduğu söylenebilir. Regresyon tablosundaki t istatistikleri ya da p -değerleri bu konuda kanıt olarak işlev görmektedirler. Bu kanıtlara istatistiki açıdan bakıldığı zaman cinsiyet, öğrencilerin çalışma durumu, öğrencilerin gelir düzeyi ve öğrencilerin annesinin eğitim durumu istatistiki açıdan anlamlıdır. Buna göre;

Kadınlar, erkek öğrencilere göre daha çok şiddetin birlikteliği engelleyeceğini düşünmektedir. Çalışan öğrenciler, çalışmayan öğrencilere göre daha çok şiddetin birlikteliği engelleyeceğini düşünmektedir. Gelir düzeyi 3000 TL ve üzeri olan öğrenciler gelir düzeyi 3000TL'den az olan öğrencilere göre şiddetin birlikteliği engelleyeceğini daha çok düşünmektedir. Annesi lise veya üniversite mezunu olan öğrenciler, annesi ilk veya ortaokul mezunu olan öğrencilere göre daha çok şiddetin birlikteliği engelleyeceğini düşünmektedir.

2.6.3. Kadınlar Konusundaki Yerleşik Düşüncelere Karşı Olma Eğilimi

Bu faktör bağımlı değişken seçilip regresyon yapıldığında açıklayıcılık oranıyla ilgili şu tablo elde edilmektedir:

Tablo 2.11. Kadınlar Konusundaki Yerleşik Düşüncelere Karşı Olma Eğimi Model Özeti

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Std. Tahmin hatası
	,289	0,084	0,063	0,96820925

Bu tablodaki R^2 değerine bakıldığında bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama yüzdesinin düşük olduğu görülmektedir. Açıklayıcılık oranı %0,08'dir. Ancak bu durum seçilen değişkenlerin bütünü anlamsız olduklarını kanıtlamaz. Bunun için ANOVA tablosuna bakmak gerekir.

Tablo 2.12. Kadınlar Konusundaki Yerleşik Düşüncelere Karşı Olma Eğimi ANOVA Sonuçları

	Karelerin toplamı	df	Ortalama kare	F	Sig.
Regresyon	33,465	9	3,718	3,967	,000
Artık (Residual)	366,535	391	0,937		
Toplam	400,000	400			

ANOVA tablosuna bakıldığında $F=3,967$ olduğu görülmektedir ki buradan elde edilen p -değeri 0,000 bulunmaktadır. Anlaşılabacağı gibi $p<0,001$ 'dir. Bu da bağımsız değişkenlerin hepsi birden anlamsızdır savının kabul edilemez olduğunu göstermektedir. En azından bir bağımsız değişken anlamlıdır. Hangi bağımsız değişkenlerin anlamlı olduklarını saptamak için t istatistiklerini incelemek gerekir. Bu istatistikler de izleyen tabloda gösterilmektedir.

Tablo 2.13. Kadınlar Konusundaki Yerleşik Düşüncelere Karşı Olma Eğimi Model Katsayıları

	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış katsayılar		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	-0,270	0,187		-1,441	0,150
Cinsiyet	-0,073	0,120	-0,030	-0,607	0,544
Medeni durum	0,193	0,170	0,093	1,132	0,258
Yaş	-0,050	0,163	-0,025	-0,310	0,757
Çalışma durumu	-0,110	0,125	-0,055	-0,882	0,379
Gelir	-0,257	0,119	-0,127	-2,165	0,031*
Çocuk durumu	-0,141	0,163	-0,067	-0,866	0,387
Aile arası şiddete tanıklık	-0,167	0,105	-0,080	-1,592	0,112
Anne öğrenim durumu	0,361	0,118	0,180	3,049	0,002*
Baba Öğrenim durumu	0,039	0,119	0,019	0,328	0,743

Regresyon denklemi şöyle kestirilmektedir:

$$\begin{aligned}
 y &= \beta_0 + \beta_1 \cdot D_1 + \beta_2 \cdot D_2 + \beta_3 \cdot D_3 + \beta_4 \cdot D_4 + \beta_5 \cdot D_5 + \beta_6 \cdot D_6 + \beta_7 \cdot D_7 + \beta_8 \cdot D_8 \\
 &\quad + \beta_9 \cdot D_9 + \varepsilon \\
 \hat{y} &= -0,270 - 0,073 \cdot D_1 + 0,193 \cdot D_2 - 0,050 \cdot D_3 - 0,110 \cdot D_4 - 0,257 \cdot D_5 \\
 &\quad - 0,141 \cdot D_6 - 0,167 \cdot D_7 + 0,361 \cdot D_8 + 0,039 \cdot D_9
 \end{aligned}$$

D₁: Cinsiyet (Kadın 0, Erkek 1)

D₂: Medeni durum (Evli olmayan 0, Evli 1)

D₃: Yaş (26 ve üzeri 0, 18-25 yaş Aralığı 1)

D₄: Öğrencilerin çalışma durumu (Çalışmayan 0, Çalışan 1)

D₅: Öğrencilerin gelir düzeyi (3000 TL ve üzeri 0, 3000 TL'den az 1)

D₆: Öğrencilerin aile içinde şiddete tanıklık etmesi durumu(Şiddete tanık olmayan 0, Şiddete tanık olan 1)

D₇: Öğrencilerin annesinin öğrenim durumu(İlk ve ortaokul mezunu 0, Lise ve üzeri 1)

D₈: Öğrencilerin babasının öğrenim durumu(İlk ve ortaokul mezunu 0, Lise ve üzeri 1)

Burada parametrelerin sıfır olup olmadıkları konusunda testler yapılacak olursa görülür ki β_5 ve β_8 için kurulacak H_0 hipotezleri reddedilmekte; ancak öteki parametreler için kurulacak H_0 hipotezleri kabul edilmektedir. Anlamlı olan değişkenler gelir ve anne öğrenim durumudur. Bu da şunu göstermektedir: Çalışma yaşamına katılan öğrenciler kadınlara yönelik yerleşik düşüncelerden uzaklaşmaktadırlar. Tıpkı anneleri yükseköğrenimli olanların da uzaklaştıkları gibi. Bu da kadının özgürleşmesi konusunda çalışıp gelir elde etme ve anne öğrenim düzeyini yükseltme özelliklerinin ne denli önemli olduklarını kanıtlamaktadır.

2.6.4. Basın Yayın Araçlarının Şiddete Özendirdiğine İnanma Eğilimi

Bu faktör bağımlı değişken seçilip regresyon yapıldığında açıklayıcılık oranıyla ilgili şu tablo elde edilmektedir:

Tablo 2.14. Basın Yayın Araçlarının Şiddete Özendirdiğine İnanma Eğilimi Model Özeti

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Std. Tahmin hatası
	,519	0,270	0,251	0,86550606

Bu tablodaki R² değeri 0,27 düzeyindedir. Bu değer bir önceki denklemin R² değerine göre daha yüksektir. Bağımsız değişkenlerin anlamlı olup olmadıkları konusunda bir gösterge olsa da bunun için R² değerinden çok ANOVA tablosuna bakmak gerekir.

Tablo 2.15. Basın Yayın Araçlarının Şiddete Özendirdiğine İnanma Eğilimi ANOVA Sonuçları

	Karelerin toplamı	df	Ortalama kare	F	Sig.
Regresyon	107,851	10	10,785	14,397	,000
Artık (Residual)	292,149	390	0,749		
Toplam	400,000	400			

ANOVA tablosuna bakıldığında $F=14,397$ ve $P=0.000>0,005$ olduğu görülmektedir. Bu da bütün değişkenler topluca anlamsızdır savının reddedilmesi gerektiğini kanıtlar. Hangi değişkenlerin anlamlı olduklarını anlamak için ise t istatistiklerine bakmak gerekir.

Tablo 2.16. Basın Yayın Araçlarının Şiddete Özendirdiğine İnanma Eğilimi Model Katsayıları

	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış katsayılar		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	0,369	0,200		1,850	0,065
Cinsiyet	-0,985	0,108	-0,410	-9,134	0,000*
Medeni durum	-0,256	0,153	-0,124	-1,679	0,094
Yaş	0,035	0,146	0,018	0,240	0,810
Çalışma durumu	0,278	0,113	0,138	2,467	0,014*
Gelir	-0,284	0,119	-0,141	-2,391	0,017*
Çocuk durumu	-0,239	0,145	-0,113	-1,645	0,101
Aile arası şiddete tanıklık	0,153	0,093	0,073	1,651	0,100
Alkol Kullanımı	0,228	0,095	0,109	2,402	0,017*
Sosyal Medya kullanımı	0,282	0,157	0,9	1,802	0,042*
Tv izleme	0,18	0,1	0,9	1,799	0,043*

Regresyon denklemi şöyle kestirilmektedir:

$$= \beta_0 + \beta_1 \cdot D_1 + \beta_2 \cdot D_2 + \beta_3 \cdot D_3 + \beta_4 \cdot D_4 + \beta_5 \cdot D_5 + \beta_6 \cdot D_6 + \beta_7 \cdot D_7 + \beta_8 \cdot D_8 \\ + \beta_9 \cdot D_9 + \beta_{10} \cdot D_{10} + \varepsilon$$

$$\hat{y} = 0,369 - 0,985 \cdot D_1 - 0,256 \cdot D_2 + 0,035 \cdot D_3 + 0,278 \cdot D_4 - 0,284 \cdot D_5 \\ - 0,239 \cdot D_6 + 0,153 \cdot D_7 + 0,228 \cdot D_8 + 0,282 \cdot D_9 + 0,180 \cdot D_{10}$$

D₁: Cinsiyet (Kadın 0, Erkek 1)

D₂: Medeni durum (Evli olmayan 0, Evli 1)

D₃: Yaş (26 ve üzeri 0, 18-25 yaş Aralığı 1)

D₄: Öğrencilerin çalışma durumu (çalışmayan 0, çalışan 1)

D₅: Öğrencilerin gelir düzeyi (3000 TL ve üzeri 0, 3000 TL'den az 1)

D₆: Öğrencilerin çocuğu olup olmaması durumu (çocuğu olmayan 0, çocuğu olan 1)

D₇: Öğrencilerin aile içinde şiddete tanıklık etmesi durumu(şiddete tanık olmayan 0, şiddete tanık olan 1)

D₈: Öğrencilerin alkol kullanımı (alkol kullanmayan 0, alkol kullanan 1)

D₉: Öğrencilerin sosyal medya kullanımı (sosyal medya kullanmayan 0, sosyal medya kullanan 1)

D₁₀: Öğrencilerin televizyon izlemesi (televizyon izlemeyen 0, televizyon izleyen 1)

Burada parametrelerin sıfır olup olmadıkları konusunda testler yapılacak olursa görülür ki H_0 hipotezleri %10 anlamlılık düzeyinde **$\beta_1, \beta_4, \beta_5, \beta_8, \beta_9$ ve β_{10}** parametreleri için reddedilmektedir. Cinsiyet, öğrencilerin çalışma durumu, öğrencilerin gelir düzeyi, öğrencilerin alkol kullanımı, öğrencilerin sosyal medya kullanımı, öğrencilerin televizyon izleme durumu istatistiki açıdan anlamlıdır. Buna göre basın yayın araçlarının şiddeti özendirdiğine inanma eğilimi kadınlarda erkeklere göre daha yüksektir; çünkü **$\beta_1 < 0$** 'dır. Çalışma ve yüksek gelir elde etme de bu inanma eğilimini artırmaktadır. Tıpkı alkol kullanımı ve medya kullanımı gibi.

SONUÇ

Tarihin uzak geçmişinden beri kadınlar gerek kendi yaşamı için gerekse ailesi uğruna her alanda bütün zorluklara göğüs geren bireyler olarak kendilerini ortaya koymuşlardır. Bu, tarihin şu ya da bu dönemine göre değişmeksizin hep var olan bir gerçeklik olmuştur. Ancak tarihin şu ya da bu dönemine göre değişen bir gerçeklik vardır. O da kadına yönelik şiddettir. Kadına yönelik şiddet tarihin bir döneminde var olmuş ve bugüne dek süregelen bir gerçekliktir. Elbette bu gerçeklik er ya da geç bir gün ortadan kalkacaktır. Ancak görünen odur ki o gün bugün değildir. Çünkü bugün kadına yönelik şiddet bütün dikkat çekiciliği ile birlikte sürüp gitmektedir. Günümüzde kadın yönelik şiddeti artıran birçok etken sıralanabilir. Bunlar arasında erkeğin varlık nedeninin erkeğe yanlış öğretilmesi de vardır. Erkek kendi varlık nedeninin kadını kontrol altında tutmak olduğunu sanmaktadır. Öyle olduğu için de kadına yönelik şiddeti kadını kontrol altında tutmak için artırmaktadır. Bu şiddetin içinde baskı, taciz, bedensel ceza, psikolojik travma yaratma ve dahası öldürme de vardır. Bütün bu şiddet örnekleri kadın mağduriyetleri yaratmaktadır. Toplumun erkeğe küçük yaşlardan başlayarak verdiği değer ve kız çocuğunun baskılanarak değersizleştirilmesi öylesine bellidir ki bunu görmemek olanaksızdır. Kadın bu durumu gözlemlerken ikinci cinsiyet olduğunu da bütün derinliğiyle hissetmektedir. Her ne kadar yasalar çerçevesinde eşit haklara sahip görünseler de toplumdaki kişilerin eğitimi, öğrenimi, aile yapısı, kişilerin cinsiyete bakış açısı, görgüleri ve gelenekleri, kişilerin yetiştirilme biçimleri gibi nedenlerle kadınlar, erkeklere göre daha az haklara sahip olmaktan kurtulamamaktadırlar. Bu da demektir ki kadın ile erkek aynı yaşam koşullarında, aynı haklara ve hürriyetlere sahip iki varlık olmaları salt yasalarla olmuş bitmiş bir gerçeklik değildir. Kültürel değişimle birlikte olup bitmeyi bekleyen bir gerçekliktir.

Sorun olması istenilen ancak henüz olmayan bu durumdur. Bu sorun kadın ile erkeğin haklar bakımından eşit olduğunun anlaşılıp kabul edilmesiyle çözülür. Acaba bu gerçeklik ne ölçüde anlaşılıp kabul edilmektedir? Bu soruyu yanıtlamak için gerçekleştirilen çok sayıda çalışma vardır. Eldeki çalışma da onlara eklenmeyi amaçlayan bir çalışmadır. Bu amaçla başlayan eldeki çalışmayı gerçekleştirmek için Akdeniz Üniversitesi öğrencilerine yönelik bir anket çalışması yapılmıştır. Amaç öğrencilerin şiddet hakkındaki kanılarını ve bu kanılarını koşullayan nedenleri ölçme yoluna gitmektir. Burada yapılan çözümlemelerden elde edilen bulgular şöyle dile getirilebilir: Erkek egemenliğini kabul etmeme eğilimi, kadın öğrencilerde erkek öğrencilere göre daha yüksektir. Bu, elbette beklenen bir bulgudur. Kadınlar erkek egemenliğini benimsememektedirler. Kadınların erkek egemenliğini benimsemekten uzak durmaları onların kadına yönelik şiddeti de onamadıklarını kanıtlamaktadır. Öte yandan şu da

söylenbilir ki erkek egemenliğini kabul etmeme eğilimi, ekonomik özgürlüğünü elde etmiş (çalışan)öğrenciler için daha yüksektir. Benzer bir çözümleme şiddetin her türlüşünün birlikteliği engelleyip engellemediği konusunda da yapılabilir. Şiddetin her türlüşünün birlikteliği engelleyeceği konusundaki eğilime bakıldığında evli olan ve olmayan öğrenciler arasında bir fark olduğu gözlemlenmektedir. Evli olmayan öğrenciler, evli olan öğrencilere göre şiddetin her türlüşünün birlikteliği engelleyeceğini düşünmeye daha çok eğilimli olmaktadır. Evli olan öğrenciler ise yitirebilecekleri bir evlilikleri olduklarını göz önünde bulundurarak bu konuda keskin bir tutum içinde olmaktan uzaklaşmaktadır. Benzer bir çözümleme aile içerisinde şiddete tanıklık etmiş ve etmemiş öğrenciler için de yapılabilir. Aile içerisinde şiddete tanıklık etmiş öğrenciler, şiddetin her türlüşünün birlikteliği engelleyeceğini düşünmeye daha güçlü bir biçimde eğilimlidirler. Benzer bir biçimde şu da söylenbilir ki basmakalıp düşünceler konusundaki tutumlar her öğrenci için değişmez bir gerçeklik değildir. Nitekim bu tür düşüncelere karşı olma eğilimi öğrencilerin annelerinin öğrenim durumundan güçlü bir biçimde etkilenecek farklılaşmaktadır. Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi arttıkça toplumda kadınlar konusundaki yerleşik düşüncelere karşı olma eğilimi de artmaktadır. Öğrenim düzeyi yüksek anneler çocuklarına bu basmakalıp düşüncelerin yersizliği konusunda örnek oluşturmaktadır. Son olarak şu da söylenbilir ki basın yayın araçlarının kadına yönelik şiddet üzerindeki etkisi konusundaki kanılar da her öğrenci için değişmez bir gerçeklik olarak kendisini ortaya koymamaktadır. Öğrencilerin vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde elde edilen bu bulgu şöyle dile getirilebilir: Televizyon izleyen ve sosyal medya kullanan öğrenciler, televizyon izlemeyen ve sosyal medya kullanmayan öğrencilere göre basın yayın araçlarının şiddeti özendirdiğini düşünmeye daha çok eğilimli olmaktadır. Bu kanı basın yayın araçları ile kadına yönelik şiddet ilişkisinin özendiricilik açısından incelenmesi için bir temel oluşturmaktadır.

Bütün bu bulgulardan elde edilen sonuç şöyle toparlanabilir: Kadına yönelik şiddeti önlemek zor olsa da olanaklıdır. Bunun için iki olmazsa olmaz araç vardır. İstihdam ve eğitim. İstihdamı artırmak denildiğinde sadece kadın istihdamını değil, onun yanı sıra erkek istihdamını da artırmak anlaşılmalıdır. Bu iki istihdamı artırma biçiminden birincisi, kadına ekonomik özgürlük kazandıran bir yol olarak değerlendirilebilir. Eğitimi artırmak denildiğinde ise her iki cinsin eğitimini artırmak anlaşılmalıdır. Çünkü eğitim davranış değişikliği getiren bir süreçtir. Kadına yönelik şiddet konusunda davranış değişikliği kadın için de gerekli olabilir, ancak erkek için daha çok gereklidir. Bu eğitimle birlikte kadının ikinci cinsiyet olduğu efsanesinin değiştirilmesi sağlanır ve bu da kadına yönelik şiddetin kültürel temelini yıkar.

Sonuç olarak şu söylenebilir. Toplumda kadın ve erkek arasındaki şiddetin her türlüsü ikili ilişkilere zarar verdiği gibi aileye de zarar vermektedir. Toplumun gnenci her iki cinsin haklar bakımından eşitliğinden geçer. Bu yolda birinci cinsiyet ve ikinci cinsiyet gibi ayrımlar yoktur; kadın ile erkeğin dayanışması, birlikte çalışıp çabalaması, yarattıkları gnenci eşit bir biçimde paylaşması ve böylece toplumu geliştirmesi vardır. Kadın bu yolda ilerleyebilecek bir varlıktır. Çünkü kadın doğurandır, annedir, abladır, kardeştir, teyzedir, haladır, anneannedir ve babaannedir. O, kendisine yüklenen bütün bu statüleri ve rolleri yerine getirendir. Ve elbette erkek egemenliğine boyun eğen değil, eşit haklara olduğu gibi eşit sorumluluklara da sahip olan, güzel evlatlar yetiştiren ve mutlu olmayı hak edendir.

KAYNAKÇA

- Ataman H. (2016). “ Violence Against Health Care Workers : A Retrospective Study”
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/329453> (erişim tarihi : 05.03.2021).
- Altınay A., (2008)Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması. Punto Kitapevi, İstanbul.
- Ayan S. 2010 “ Aile ve Şiddet ” Ütopya Yayınevi, İstanbul
- Akkaya Ş., 2000 “ Ekonometri I ,4.baskı , Anadolu Matbacılık, İzmir
- Arat Y., 2007 “ Türkiye’De Kadına Yönelik Şiddet ” , Metis Yayınları, İstanbul
- Bouhours, Brigitte; Broadhurst, Roderic (2015), “Violence Against Women in Hong Kong: Results of the International Violence Against Women Survey”, Violence Against Women, Vol.21, No.11: 1311-1329.
- Bektaş İ., (2016). “Kadına Şiddet”. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/184934> (erişim tarihi: 10.03.2021).
- Çetin A. (2011)Ortaçağ Avrupa’sında Kadın, Lotus yayınevi, Ankara.
- Durukanoglu H. (2013).Anaerki Toplumlar, Sokak Kitapları, İstanbul.
- Ercan C. (2014).Cinsiyetin Toplumsal Rol ‘deki Yeri. Çizgi Kitapevi, Konya.
- Ertürk Y. (2015).Sınır Tanımayan Şiddet. Metis Kitapevi, İstanbul.
- Faramarzi, Mahbobeh; Esmailzadeh, Seddigheh; Mosavi, Seyed, Aliasghar (2004), “A Comparison of Abused and Non-Abused Women’s Definitions of Domestic Violence and Attitudes to Acceptance of Male Dominance”, European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology, No.122: 225-231.
- Gökalep Y. (2018). “ Kadın ve Çocuk İstismarı ”. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/507914> (erişim tarihi: 02.02.2021).
- Goldberg H. (1971)“Erkek Olmanın Tehlikeleri” https://cins.ankara.edu.tr/16_2.pdf (erişim tarihi : 02.08.2021).
- Gravelin C. 2018, “ Tecavüz Mağdurunu Suçlamak: Bireysel, Durumsal ve Sosyokültürel Faktörler ” <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6348335/> (erişim tarihi: 10.08.2021)
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2015). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Ankara
- Hamel J. 2007 , “ Toward a Gender-Inclusive Conception of Intimate Partner Violence Research and Theory: Part I – Traditional Perspectives”. International Journal of men’s Health,6 (1), 36-53

- İlkkaracan P., 1996 “Sıcak Yuva Masalı: Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz” Metis Kitapevi, İstanbul
- İçli G. 1994 , “ Kadın Suçluluğu “ , Seçkin Yayıncılık, İstanbul
- Kamile Ş. (2010), Aile içi Şiddet ile Mücadele Çalışmaları ve Karşılaşılan Sorunlar. Yüksek Lisans Tezi. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karadeniz N. (2020). Susma. A7 Kitap Yayıncılık. İstanbul.
- Kunter M., 2005 “Applied Linear Statistical Models, Fifth Edition, The McGraw-Hill/Irwin Series, p. 1420
- Kağıtçıbaşı Ç. 2001 “İnsan Aile Kültür “ Remzi Kitapevi, İstanbul
- Kimmel, M. S. (2002). “Gender symmetry” in domestic violence: A substantive and methodological review. *Violence Against Women*, 8(11), 1332-1363.
- MacMillan HL, Wathen CN, Varcoe CM (2013) Intimate partner violence in the family: considerations for children's safety. *Child Abuse Negl*, 37:1186-1191
- Montgomery, Brooke E.E.; Rompalo, Anne; Hughes, James; Wang, Jing; Haley, Danielle; Soto-Torres, Lydia; Chege, Wairimu; Justman, Jessica; Kuo, Irene; Golin, Carol; Frew, Paula; Mannheimer, Sharon; Hodder, Sally (2015), “Violence Against Women in Selected Areas of the United States”, *American Journal of Public Health*, Vol.105, No.10, 2156-2166.
- Levore 2003 “ Rethinking the Significance of ‘Attitudes’ in Challenging Men’s Violence Against Women “
- Loxton, Deborah; Schofield, Margot; Hussain, Rafat (2006), “Psychological Health in Midlife Among Women Who Have Ever Lived With a Violent Partner or Spouse”, *Journal of Interpersonal Violence*, Vol.21, No.8: 1092-1107
- Mert M. (2016). Yatay Kesit Veri Analizi Bilgisayar Uygulamaları. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Pelizzon S. (2020). Kadının Konumu Nasıl Değişti?.(Çev. İ. Sadi ve C. Somel), İmge Kitapevi, Ankara.
- Snyder R. (2020). Görünmeyen Yaralar. (Çev. G. Korkmaz), Okuyanlar Yayınları, İstanbul.
- Sucu Y. 2010, “Yönetimde Öngörü ve Öngörü Yönetimleri, Güncellenmemiş Kitap, <http://www.yasarsucu.net/word/yo.doc> (erişim tarihi : 01.09.2021)
- Şen S., ”Regresyon Analizi” <https://sedatsen.files.wordpress.com/2016/11/8-sunum.pdf> (erişim tarihi:01.06.2021).
- Tekin Ü. (2011). Şiddet. Orient yayınları, Ankara.
- Yüksel A. (2016) Kadına Yönelik Şiddet ve Töre Cinayetleri . Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

- Yaşar M. (2017). “İki Şiddet Arasında Kadın” <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/365371> (erişim tarihi : 02.02.2021).
- Yetiş E. 2015 “Kadına şiddet” https://doi.org/10.1501/Fe0001_0000000162 (erişim tarihi : 01.08.2021)
- Yodanis, C. L. (2004), “GenderInequality, ViolenceAgainstWomen, andFear / A Cross-National Test of the Feminist Theory of ViolenceAgainstWomen”, Journal of InterpersonalViolence, C.19, S.6: 655-675.
- Zeybekoğlu, Özge. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkeklik Olgusu. (Ankara: Eğiten Kitap, 2013).
- WHO, (2002). World report on violence and health. Geneva: p. 1-46.
- WHO. (2013), “Responding to İntimate Partner Violence and Sexual Violence Against Women : WHO Clinical and Policy Guidelines”, Italy: World Health Organization. WHO. (2014), “Global Status Report on Violence Prevention”, Geneva - Switzerland: World Health Organization

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Dilan SOFU
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Konyaaltı Lisesi, 2013
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, İ.İ.B.F. Ekonometri Bölümü, Antalya, 2018
Tez Konusu	TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET KONUSUNDA Kİ TUTUMLARIN EKONOMETRİK YÖNTEMLER İLE ÇÖZÜMLENMESİ: AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ
Yabancı Dil	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	OTI HOLDING